

UNIVERZITA KARLOVA
HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Nová náboženská hnutí v Rusku

New Religious Movements In Russia

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

PhDr. Marina Luptáková, ThDr.

Autor:

Arzy Fakhrieva

Praha 2017

Poděkování

Děkuji PhDr. Marině Luptákové, ThDr. za vedení mé bakalářské práce, odborné rady, a především za vstřícnost, se kterou se mi věnovala. Také bych chtěla poděkovat Doc. PhDr. Zdeňku Vojtíškovi za jeho přednášky na HTF UK, které jsem měla možnost navštívit.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci „Nová náboženská hnutí v Rusku“ vypracovala samostatně s použitím níže uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 30.06.2017

Arzy Fakhriieva

Anotace

Bakalářská práce je primárně zaměřena na podání obecného přehledu nových náboženských hnutí v Rusku vzhledem k současnému politickému a kulturnímu stavu tohoto území. Na vybraných příkladech je znázorňováno postavení těchto hnutí ve společnosti a státu, obecní stav religiozity dnešní ruské společnosti a role národní ideje v podpoře a rozvoji nebo naopak v zrušení nových náboženských společenství.

Annotation

This bachelor thesis is primarily focused on presenting a general overview of new religious movements (NRMs) in Russia and takes into account the current political and cultural positions of this region. The selected examples illustrate the legal and cultural status of NRMs in society, and in the state, the general state of religiousness of modern Russian society and the role of the national idea in the support and development or, on the contrary, abolition of new religious communities.

Klíčová slova

nová náboženská hnutí, hnutí Nového věku, ruská národní ideje, náboženská svoboda, svědkové Jehovovi, Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, Agni-jóga, reričovské hnutí, novopohanství.

Keywords

new religious movements, the New Age movement, the Russian national idea, freedom of religion, Jehovah's Witnesses, The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, Agni Yoga, the Roerich movement, neopaganism.

Obsah

Úvod	6
Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů (mormoni) v Rusku	8
Historie.....	8
Mormoni v Rusku	11
Kriktika hnutí.....	13
Svědkové Jehovovi	16
Historie.....	16
Svědkové Jehovovi v Rusku	16
Ruské impérium	17
Jehovisté-Iljinci.....	17
Sovětské Rusko a SSSR.....	18
Ruská federace	19
Současnost.....	20
Rerichovské hnutí. Agni-jóga, nebo Živá etika.	31
Nový věk.....	31
Rozvoj rerichovského hnutí v Rusku	34
Agni-joga nebo Živá etika.....	35
Učení o hierarchii a Šambale	37
Živá etika v ruském školství	38
Rodnověří	41
Slovanské novopohanství, nebo rodnověří	42
Charakteristické rysy ruského rodnověří	43
Závěr	47
Seznam použité literatury	48
Summary	52

Úvod

...nová náboženská hnutí jsou velmi důležitými ukazateli vypjatých změn v kultuře a společnosti. Jsou rovněž zajímavými pokusy, jak se vyrovnat s prudkými sociálními změnami za pomoci velkolepých nových interpretací s experimentování, které má praktické důsledky. Proto jsou v podstatě sociálními laboratořemi, kde se uskutečňují pokusy s idejemi, city a společenskými vztahy. (James Beckford, sociolog)¹

Po dlouhých letech zákazu náboženských praktik na konci 80-tých let minulého století Rusko přežívalo nejen obrození tradičních náboženství, ale také vznik velkého množství nových náboženských hnutí, které zásadně změnili obraz duchovního života země. Změna ekonomického modelu, otevření hranic a nastolení kapitalismu přivedlo k tomu, že i na tomto území vznikl fenomén tzv. konzumní společnosti. Na příkladu Ruska a jiných bývalých sovětských států je zajímavé sledovat, že tady se se stejnou mírou vyvíjeli dva typy zbožnosti: tradiční zbožnost, kde jde o tradiční pro Rusko náboženství (pravoslavné křesťanství, islám, buddhismus) a postmoderní typ zbožnosti, již je vlastní antiinstituční, antidogmatický charakter, eklecticismus a synkretismus, důraz na subjekt a jeho emoce, na vnitřní osobní prožití. V této práci se zaměřím právě na tento nový typ zbožnosti, který se úspěšně začlenil do ruské společnosti, nehledě na zásahy státu od konce 90-tých let 20. století. Velká touha zahnat duchovní hlad po rozpadu Sovětského svazu ještě více přispělo k přijetí různých náboženských podnětů ze zahraničí a ke vzniku nových náboženských hnutí specificky místního charakteru. Náboženská svoboda odhalila skutečný obsah náboženského vědomí obyvatel Ruska. V současné době již není možné si představit náboženský obraz Ruska bez těchto nových náboženských hnutí, jejich působení a bez mýtů masové kultury, které jich zakládají.

Vzhledem k velkému počtu nových náboženských hnutí existujících v současném Rusku a ke stejně velkému vlivu na společnost, které skoro každé z nich má (nebo mělo), nebylo snadnou volbou vybrat příklady, jež bych použila ve své práci. Hlavními kritérii byly: místo, které hnutí zaujímá ve společnosti se zvláštním zřetelem na politickou a ekonomickou situaci dnešního Ruska, zvolení příkladu podávajícího srovnání stavu hnutí v evropské společnosti a v Rusku, uvedení specificky místních příkladů a ohled na českého čtenáře.

Na příkladech Svědků Jehovových a Církvi Ježíše Krista Svatých posledních dnů se pokusím hlavně zaměřit na stav hnutí v ruské společnosti, vztah státu k těmto

¹COWAN, Douglas E. a David G. BROMLEY, VOJTÍŠEK, Zdeněk, ed. *Sekty a novánáboženství*. Praha: Grada, 2013, s. 9. ISBN 978-80-247-3163-6.

náboženstvím a na otázku náboženské svobody v současném Rusku. Rerichovské hnutí jsem si zvolila jako nejvýraznější příklad hnutí Nového věku na tomto území. Rodnověří znázorňuje vývoj novopohanství v Rusku a dotýká se otázky nacionalismu a antisemitismu.

O současném stavu religionistického bádání nad tímto tématem v Rusku může svědčit to, že během sepsání této práce jsem se potkala s nedostatkem odborné literatury na téma nových náboženských hnutí, těžko bylo také najít odborné články. Nejvíce se tímto tématem zabývá pravoslavné kontrakultovní hnutí, a jediná rozsáhlá práce věnovaná tzv. sektám a kultům je od ruského historika, teologa a badatele současného náboženského sektářství Alexandra Dvorkina. Fenoménu New Age svou pozornost věnuje pravoslavný teolog a myslitel Andrej Kurajev. O slovanskému novopohanství píše ruský archeolog, etnolog a antropolog Viktor Šnirelman. Články některých religionistů se ničím neliší od článků pravoslavných teologů nebo historiků. Takže tomuto tématu chybí religionistika reflexe, i když současná náboženská scéna Ruska je mimořádně pestrá. Proto táto práce je založena více na člancích, které jsem mohla pokládat za víceméně odborně napsané a na literatuře, která se spíše vztahuje k oborům antropologie, psychologie a sociologie.

Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů (mormoni) v Rusku

Historie

Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů (CJKSPD) (anglicky *The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints*) je největší z mormonských církví, vzešlých z původní organizace Josepha Smithe z roku 1830 v USA. Dnes má přes 15 milionů členů v mnoha zemích světa.

Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů se považuje za obnovenou původní církev založenou Kristem a za jedinou církev na světě, která má v současné době kněžskou pravomoc od Boha a tudíž je jako jediná oprávněna Ježíšem Kristem vykonávat spásné obřady evangelia. Náboženské obřady všech ostatních tradic považuje za neúčinné a falešné.

Od počátku hnutí ve 20. a 30. letech 19. století byla mormonská organizace známa jako „Církev Ježíše Krista“. V roce 1834 byl název změněn na „Církev svatých posledních dnů“. V roce 1838 byl název změněn na „Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů“ - zkráceně CJKSPD. Tento název později převzalo později i několik dalších mormonských organizací (například fundamentalisté, kteří používají název Fundamentalistická (nebo také "Původní") CJKSPD, či Kristova komunita, která užívá název RLDS (Reorganizovaná CJKSPD). V dnešní době jsou členové této i dalších mormonských denominací stále známí spíše pod označením „mormoni“. Ačkoliv sami preferují pojmenování „Svatí“ nebo „Svatí posledních dnů“, akceptují také i použití slova „mormoni“.

Joseph Smith (1805-1844) zakladatel hnutí v roce 1827 oznámil nález zlatých desek, popsaných egyptskými hieroglyfy, na pahorku Cumorah ve státě New York. Podle Smithe, tomuto nálezu předcházelo zjevení Boha Otce a Syna roku 1820 v lese při modlitbě, když mu bylo 14 let. V té době v Americe působilo hodně různých církví a mladý Joseph v modlitbě se tázal, ke které církvi se má připojit, která je ta správná? A bylo mu řečeno, že se nemá připojovat k žádné ze stávajících církví, protože jsou odpadlé, ale právě Bůh prostřednictvím něho obnoví tu pravou církev. Další zjevení bylo od anděla Moroniho, které dovedlo Josepha Smithe ke zlatým deskám. Se svým společníkem Oliverem Cowderym tyto zlaté desky překládal, a to tak, že měl kameny urím a tumím, skrze nichž Smith viděl místo egyptských hieroglyfů anglický text. Jeho společník nesměl ani desky ani kameny vidět, zapisoval za plentou to, co mu nadiktoval Joseph Smith. Po skončení překladu anděl Moroni zlaté desky opět odnesl do nebe, takže nelze nic ověřit. Na

základě vydání knihy Mormon se roku 1830 ustanovila mormonská církev, dnes známa jako Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů.

Členové Církve věří, že prostřednictvím proroka Smithe byla 6. dubna 1830 zaregistrována podle tehdejších platných zákonů státu New York, a tak znovu oficiálně zorganizována na zemi „Církev Ježíše Krista“ ve své původní podobě. Tato církev se stala základem několika různých mormonských odnoží, především CJKSPD a Kristovy komunity.²

Po smrti Josepha Smitha došlo k rozkolu v mormonské komunitě, který vedl k vzniku mnoha různých mormonských církví. CJKSPD vznikla na základě vedení jednoho ze Smithových nástupců, Brigham Younga. Od doby Brigham Younga je CJKSPD „založena na správě a učení proroků a apoštolů, přičemž úhelným kamenem je sám Ježíš Kristus“. Členové věří, že dnes Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů vede žijící prorok, v současné době je jím prezident Thomas S. Monson, který je prezidentem Církve od roku 2008.³

Skrze proroka a prostřednictvím zjevení vede Ježíš Kristus přímo svou Církev. Mezi nejvyšší vedoucí Církve dále patří První předsednictvo (tj. prezident Církve + jeho 2 rádcí) a Kvorum Dvanácti apoštolů, kteří jsou zvláštními svědky Ježíše Krista.

Stát Utah a další města v Kalifornii, Arizoně, Nevadě a Idaho založil Brigham Young, druhý prezident CJKSPD, když v roce 1847, po dlouholetém pronásledování a nesnášenlivosti vůči mormonům, vyvedl 100 000 Svatých 1800 km z Ohia přes pláně do údolí Solného jezera (Salt Lake). Tento exodus je jedním z největších případů stěhování obyvatel v historii Severní Ameriky (pro porovnání: zlatá horečka na Klondiku vylákala během 2 let zhruba 90 000 lidí, z nichž 40 000 dorazilo k ložiskům). Do roku 1860 se dalších více než 50 000 lidí přestěhovalo z Britských ostrovů. Proto má mnoho obyvatel Utahu britské předky. Tyto skupiny vedli většinou apoštolové Církve. Tisíce lidí ale při půlročním putování do údolí Salt Lake zemřely. Ve státě Utah v dnešní době žije 2,5 mil. obyvatel, z nichž kolem 60 % populace jsou Svatí posledních dnů.⁴

Ústředí Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů se nachází v Salt Lake City ve státu Utah. V USA během vývoje hnutí svatých posledních dnů vzniklo mnoho

² DVORKIN, Alexandr. *Sekta „Cerkov Iisusa Christa svjatyh poslednich dnej“*. [online]. 2002. [cit. 2017-06-24]. Dostupné z: http://www.k-istine.ru/sects/mormonism/mormonism_dvorkin-2.htm

³ Tamtéž.

⁴ Tamtéž.

jiných mormonských církví (jako například Kristova komunita nebo FLDS), které jsou výrazně menší co do počtu a jsou nezávislé na CJKSPD.⁵

CJKSPD odvozuje svou víru především ze 4 knih, které označuje jako *standardní díla* (*Standard Works*) a je podle jejich učení kompletně inspirované Bohem prostřednictvím proroka Josepha a pokračujícího zjevení v církvi. Patří sem: Bible, dále *Kniha Mormonova* (*The Book of Mormon*), kterou podle božského zjevení přeložil ze zlatých desek předaných andělem Moronim prorok Joseph Smith. Dále vycházejí z knih *Nauka a smlouvy* (*Doctrine and Covenants*) a *Drahocenná perla* (*The Pearl of Great Price*), proroctví prezidentů. Církev Ježíše Krista svatých posledních dnů „věří v postupné pokračující zjevení“ od Boha a „uznává otevřený kánon písem jako pokračujících zjevení od Boha.“⁶

Kniha Mormonova popisuje kolonizaci Ameriky Židovskými kmeny, které se tam dostali po pádu Jeruzaléma. Od Nefi vznikly Nefité, od Lamanu - Lamanité. Lamanité jsou potrestáni hnědou kůží za hříchy a jsou to předkové Indiánů. Nefité jsou vyhubeni v následku válek s Lamanity. Posledním Nefitem je historik Moroni, syn Mormona. Kniha obsahuje také jakési americké evangelium, kde se píše o narození, životě, ukřižování a smrti Ježíše Krista a o následující tridenní službě mezi Nefity, při níž učí o křtu vodou a Duchem Svatým, povolává 12 apoštolů z Nefitů, opakuje se „kázání na hoře“, léčí nemocné, zavádí Večeri Páně, pronáší proroctví o Novém Jeruzalému na americkém kontinentu.

Dobu sepsání knihy lze charakterizovat absencí dějin na americkém kontinentu. Proto je pochopitelné, proč hodně Američanů tehdy přijalo toto nové učení, nové náboženství s velkým nadšením. Kniha Mormonova nejen začleňuje americký národ do dějin křesťanství, ale podává i svou variantu etnogeneze, kde původní obyvatelstvo amerického kontinentu, Indiáni, nejsou již tak kulturně vzdáleným kmenem, ale jsou potomky Izraele. Toto vytvoření společných dějin na základě spekulace s biblickými motivy může přispět k ozaložení nového národního sebevědomí, společného jak pro Indiány, tak i pro evropské kolonizátory Ameriky. Takže takové alternativní dějiny podané Josephem Smithem jsou v podstatě zásahem ne-li úplným ničením dějin původního obyvatelstva Ameriky. Tyto dějiny podle mormonů nejsou vědecky podloženy. Víme například, že analýza DNA prokázala, že původní obyvatelé severní Ameriky před desítkami tisíc let žili na území dnešního Altajského kraje, oblasti při hranicích Ruské

⁵ Tamtéž.

⁶ Tamtéž.

federace s Kazachstánem, Mongolskem a Čínou. Ale taková fakta nebrání dost rychlému šíření náboženství mormonů. Co ale je lákavé pro neameričany, kteří se přidávají k tomuto náboženskému hnutí?

Mormoni v Rusku

Ideologie mormonů je projevem americké kultury s kultem rodiny, svobody a blahobytu. V současné kultuře tyto ideje mohly najít své uplatnění. Obraz „amerického sne“ u mormonů se stal atraktivním a lákavým pro ruské lidi. V Rusku se mormoni poprvé objevili v r. 1895, kdy švédský misionář August Joel Höglund pokřtil první následovníky v Petrohradu. Po r. 1917 jedním z prvních úkolů pro mormony se stal překlad Knihy Mormonovy do ruštiny, což způsobilo nárůst prozelytů (nových stoupenců). Po náhlé a kruté změně náboženské politiky provedenou sovětskou vládou malé skupiny mormonů byly tvrdě pronásledovány. Obrození mormonských komunit začalo až po r. 1990, kdy se v Rusku objevili první misionáře. Dnes se mormoni aktivně věnují humanitárním pracím. V r. 1991 byla registrována Náboženská asociace Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů. V Moskvě je aktivní Misionářské centrum, které posílá kazatele do různých měst země. V Moskvě a v Petrohradu a také v jiných velkých městech Ruska se mormonům podařilo vytvořit nevelké komunity věřících. Tomu přispívaly i kurzy angličtiny, které misionáři poskytují zdarma. Podle údajů samých mormonů z Ruska společenství má víc než 22 tis. členů, 100 farností, víc než 600 misionářů. Mormoni jsou aktivními sociálními pracovníky, kteří využívají různé společenské nadace, šíří humanitární pomoc, pomáhají nemocnicím a pečovatelským domům a jako pravidlo tuto svou práci nedávají najevo.

Pravoslavné kontrakultovní hnutí v čele s A. Dvorkinem počítá Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů za pohanské náboženství (nebo někdy za pseudokřesťanské) a klade důraz na to, že zakladatel hnutí Joseph Smith se aktivně zabýval okultismem a esoterickými naukami. Alexandr Dvorkin věnuje tomuto hnutí velkou část své knihy *"Sektoveděnije. Totalitní sekty"*. Zajímavé je, že jedna z kapitol o mormonech zní *„Joseph Smith se zabýval okultismem od mládí, proto v zralém věku byl vyhnán z metodistické církve“*⁷ a přitom autor nepodkládá tuto informaci žádným zdrojem a věnuje kapitole pouze životopisu Josepha Smithe. O okultismu je napsána jenom táto věta: *„Podle nedávno nalezených dokumentů (mormoni, samozřejmě popírají jejich autenticitu), to může lze tvrdit, že Joseph se od raných let zabýval okultismem, tj. vyvolával duchy v naději, že*

⁷DVORKIN, Alexandr. *Sektoveděnije: Totalitarnije sekty*. Moskva: Christianskaja bibliotěka, 2007. ISBN 5-88213-050-6. Dostupné z: <https://azbyka.ru/sektovedenie-totalitarnye-sekty#n36>

mu pomůžou najít poklad“⁸. A není tady žádná zmínka o vyhnání z řád metodistů. Nehledě na to, kniha A. Dvorkina je velmi populární a je asi jediná, kde téma mormonů je důkladně propracováno.

Co se týká nálady obyvatelstva ve vztahu k mormonům, tak zde hraje roli typický pro dnešní (a bývalou sovětskou) politiku faktor démonizace veškerého amerického či západního „produktu“. Na ruském Internetu je hodně článků o Církvi Ježíše Krista Svätých posledních dnů, které se opírají o práci A. Dvorkina, který ještě věnoval několik televizních pořadů tomuto tématu. Témata internetových článků věnovaných nejen mormonům, ale i jiným novým náboženským hnutím ze západu (jako Svědkové Jehovovi, scientologická církev) jsou často spojeny s konspiračními teoriemi o spiknutí proti Rusku, kde právě ta nová náboženství mají svou zvláštní úlohu: pod záminkou misie záměrně odříznout Rusy od pravoslavi a své kultury, vnutit americkou „zkaženou“ mentalitu, získat kontrolu nad ekonomikou státu pomocí koupě průmyslových podniků a nemovitosti, zasáhnout do vojenského průmyslu a samozřejmě politiky a v neposlední řadě provádět špehování. V knize A. Dvorkina nacházíme obdobné myšlenky, i když nejsou vyjádřeny přímo: *„Mormoni jednájí potichu, ale velmi činně: v poslední době v tisku stále častěji vidíme zprávy o výkupu průmyslových podniků a nemovitosti. Podle zpráv mnohé z těchto úkonů jsou prováděny bez odpovídajících dokladů, s porušením daňového zákonodárství... Je zajímavé, že v poslední době stále častěji probíhají zadržení těchto „náboženských činitelů“ v areálu uzavřených ruských vojenských základen. Mormoni tvrdí, že se prý dostali tam náhodně, že zabloudili, když kázali slovo Boží a neměli žádné tušení, že tam se nachází uzavřená zóna nepřístupná pro cizinci. Patrně přešli plot (aby neprocházet skrze vrátnici) taky čistě „náhodou““⁹.*

Takovým konspiračním názorům přispívá i to, že mormoni jsou obvykle zámožní lidé, chovají se a oblékají se jinak než místní obyvatelstvo, „aristokraticky“. Často takový obraz je spojen s bohatými úředníky, politiky nebo podnikateli, kteří dosáhli bohatství nepoctivou cestou. Když k tomu obrazu přidáme ten fakt, že jde o čistě americké hnutí, tak tady máme prostor pro různé spekulace na téma konspiračních teorií, nadnárodních korporací, zlodějského kapitalismu atd. Co ale láká některé Rusy, aby se připojili k mormonskému společenství? Podle mého názoru jde většinou o sociální složku a takový životní styl, který by mohl přispívat dosažení úspěchu. Již samotný zákaz používat alkohol, jakékoli drogy a tabák a požadavek dodržovat se zdravého životního stylu může pomáhat

⁸Tamtéž.

⁹Tamtéž.

některým závislým osobám, kteří v rámci společenství stejně smyšlejících lidí mohou snadněji dodržovat zákazy a účastnit se častých sportovních akcí uspořádaných členy hnutí. Taková vzájemná podpora a motivace mohou zlepšit životní úroveň jednotlivce. Neméně důležitým je také role finanční stability a podpory členů. CJKSPD je bohatá organizace, jejíž členové si vzájemně pomáhají: se zaměstnáním, s dluhy, s podnikáním atd. Takže takové výhody mohou být hlavními důvody členství (zejména pro ne příliš úspěšné Rusy) v tomto náboženském hnutí, i když navenek to může vypadat jako upřímné přesvědčení v pravdě, kterou hlásá mormonská církev.

Kritika hnutí

Kritikou teologie mormonské církve se zabývá pravoslavné kontrakultovní hnutí. Především chce dokázat, že nejde o křesťanské náboženství, protože hodně lidí je přesvědčeno, že jde o protestantskou sektu z USA. Bývalý biskup Ruské pravoslavné církve v zahraničí Alexandr Mileant (1938-2005) považuje mormony za zcela nové náboženství, založené na pohanství, které převzalo některé křesťanské podněty. Často se také lze dočíst o okultních a esoterických prvcích jejich učení, spojených se svobodným zednářstvím, které mělo vliv na formování chrámových obřadů, což je také důvodem pro nesoulad s křesťanstvím. Kritizuje se zejména obřad křtu za mrtvé a obřad obdařování. Osobně bych dodala, že toto náboženství zahrnuje v sobě i některé prvky hnutí Nového věku. Například, to, jak chápou dějiny Ameriky je typickým příkladem alternativní historie, o které jsem zmínila výš ve vztahu k Indiánům. Alternativní historie (jako i alternativní věda vůbec) je pramenem různých nových náboženských a společenských hnutí (v Rusku to jsou Slovanské vědy, Nová chronologie podle Fomenka a Nosovského, ufologická hnutí, různorodá konspirační teorie). Tato víra v alternativní historii předpokládá odmítnutí autority historické vědy jako takové. Stojí to v rozporu s tím, že mormoni kladou velký důraz na vzdělání. Dějiny se tak stávají předmětem víry, proto nelze říci o jakékoli historicko-kritické interpretaci posvátného textu mormonů. Křesťanství v tomto smyslu nenabízí žádnou víru v jiné dějiny než té, které známe z klasických dějin a moderní teologové rádi využívají historicko-kritickou metodu interpretace Bible.

Hodně se také mluví o polygamii, která byla zakázána Manifestem, vydaným čtvrtým prezidentem mormonů Wilfordem Woodruffem ještě 24. září 1890. Ovšem zákaz nebyl proveden z teologických důvodů, byl to další krok v procesu denominalizace nového náboženského hnutí, které postupem času se přizpůsobuje většinové společnosti. Praxe polygamie postupně odezněla a v současné době polygamii praktikuje pouze malý počet

fundamentalistických mormonských rodin. Ale obrazy minulosti mormonů stále přetrvávají v povědomí lidí a tvoří tak některé předsudky.

Dalším bodem kritiky ze strany pravoslavi je obecně materialistické hodnoty mormonů, důležitost sociálního postavení, kariéry, hromadění majetku, větší důraz na tělo než na duch, což se projevuje na předpisech týkajících se stravování a důležitosti sportu. Možná i ten fakt, že mnozí členové vstupují do hnutí z důvodů dosažení finanční stability a získání jakési pojistky v případě neúspěchu v podobě vždy podporujícího společenství - dává záminku pro spekulace na téma „mormoni prodali duši ďáblu“.

Podrobnější pohled na učení mormonů vede k závěru, že jde o zcela nové náboženství, které má málo co společného s křesťanstvím hlavních směrů. Důležitým je ale upozornit na to, že v ruském prostředí velmi často nejde o odbornou, religionistickou kritiku nebo analýzu, ale spíše o kritiku prováděnou různými vrstvami pravoslavného obyvatelstva, pravoslavnými činiteli a duchovními, kteří často dělají zásadní chybu: neověřují zdroje a šíří klamné zprávy o hnutí (polygamie, podezření z politických spiknutí, vymývání mozku, chybně pochopená teologie hnutí). Velké rozšíření mají také výpovědi různých bývalých členů nových náboženských hnutí o životě v sektě na početných pravoslavných internetových fórech, kde je vše podáno maximálně negativně. Takové výpovědi lze najít i o mormonech. Podle mého názoru kontrakultovní hnutí (zejména pravoslavné) by nemělo užívat takové způsoby vedení „války“ se sektami, které se ničím neliší od způsobů, které často využívají samy zakladatelé a členy nových náboženských hnutí. Hlavně mám na mysli to jednoznačně černobílé vidění světa. Boj nepravdami jenom odrazuje členy sekt, kteří vidí v takovém přístupu jenom potvrzení toho, o čem jim říká jejich nové náboženství. Během sepsání této práce jsem nenarazila na žádnou religionistickou práci nebo článek, který by byl věnován Církvi Ježíše Krista Svatých posledních dnů. To samé se týká i jiných netradičních náboženských hnutí.

Na závěr bych chtěla říct, že Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů není tak přímo potlačována, není vyhlášena za extremistickou organizaci v Rusku a její činnost není zakázaná jak to vidíme například u Svědků Jehovových. Může být, že to je dáno tím, že počet členů není tak velký jak to je u Svědků Jehovových.

Po vyhlášení změn v Federálním zákonu Ruské Federace „*O boji proti terorismu*“ z 6. července 2016, který mj. omezuje misijní činnost organizací ze zahraničí, CJKSPD v Rusku prohlásila, že bude dbát na dodržování tohoto zákona. Misionáře mají teď pracovat v rámci přísných podmínek. Zákon požaduje, aby misijní činnost byla vedena lidmi, kteří jsou pouze z registrovaných organizací. Misionáře nebo organizace, kteří

budou usvědčeni z provedení modlitebních shromáždění a šíření literatury v obytných domech, mohou dostat pokutu ve výši 50 000 rublů misionář a 1 000 000 rublů organizace. Kromě toho, veškerá náboženská činnost může být prováděna pouze v kultových budovách a jiných místech náboženského zaměření. Kritici považují tento požadavek za příliš přísný. Může to znamenat, že mormoni nebudou mít možnost hlásat svou víru na Internetu nebo i v domácnosti, kam jsou pozváni.

Výbor USA pro mezinárodní náboženské svobodě odsoudil tento nový zákon a prohlásil, že on zvětšuje pravomoc vlády v záležitostech ohraničení občanských práv. Zákon také předpokládá zesílení sledování telefonních hovorů a sociálních sítí.¹⁰

¹⁰ *Missii mormonov ostanutsja v Rossii, něsmotrja na novij zakon* [online]. 2016 [cit. 2017-06-24].

Dostupné z: <https://www.golos-ameriki.ru/a/mormon-missionaries-to-remain-in-russia/3414644.html>

Svědkové Jehovovi

Historie

Zakladatelem svědků Jehovových je Charles Taze Russell, který již roku 1870 založil skupinu Badatelů Bible. Skupina se rychle rozrůstala i díky vydávání časopisu *Siónská strážná věž* (od r. 1879). Hnutí málem zaniklo po několika nesplněných Rusellových předpovědích o příchodu Krista a konci světa (1914), novou energii však svědkům vlil do žil J. F. Rutherford, který mimo jiné roku 1931 zavedl nový název hnutí svědkové Jehovovi. Od jeho smrti je vedení v rukou tzv. vedoucího sboru, které je prováděno prostřednictvím publikací, především *Strážná věž* a *Probud'te se*, které jsou pro svědky důležitější než Bible (Enroth, 1994 stránky 88-90). Znáмым znakem svědků Jehovových je důrazné doslovné studium Bible a její specifický výklad. Od hlavního křesťanského proudu se liší v otázce trojjedinosti Boha, kterou popírají. Stejně tak popírají Kristovo božství, ale považují ho za Božího Syna. Takže tady vidíme známky arianství. Dále nesouhlasí s nesmrtelností, s tělem podle nich umírá i duše. Odmítají existenci pekla a omezují kapacitu nebe na 144 tisíc věřících (Enroth, 1994 stránky 92-95). Další, co upoutává pozornost je to, že svědkové neslaví Vánoce ani narozeniny. Jediným konkrétním svátkem, který by během roku měli slavit, je tzv. památná slavnost neboli pánova večeře na připomínku poslední večeře Ježíše Krista. Ještě kontroverznější se zdá být odmítání krevní transfúze a dříve i transplantace či očkování. Od posledních dvou záležitostí však již ústřední vedení Biblická a traktátní společnost Strážná věž upustilo. Svědky Jehovovy známe také z jejich horlivé misijní činnosti, čehož se obvykle účastní všichni zdraví členové samozřejmě bez finančního ohodnocení. Hnutí se nezapojuje do politického dění. Jsou také známí tím, že odmítali službu v armádě.

Celkový počet zemí, kde svědkové Jehovovi působí je 240. Bibli a biblickou literaturu vydávají v 595 jazycích. Existuje 119 485 sborů. Na jejich shromáždění a sjezdy chodí 20 085 142 lidí a vydali již 20 000 000 000 biblických svazků za posledních deset let. Celkový počet svědků 8 340 982.¹¹

Svědkové Jehovovi v Rusku

Historie Svědků Jehovových v Rusku začíná od konce 19. století. V r. 1887 časopis *Strážná věž* (*Storoževaja bašňa*) již četli v Rusku. V r. 1891 Charles Taze Russell, který

¹¹ WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA. Svědkové Jehovovi [online]. 2017 [cit. 2017- 05-24]. Dostupné z: <http://www.jw.org/cs/svedkove-jehovovi/>

tehdy byl v čele sdružení *Badatelů Bible*, navštívil Rusko se záměrem kázat. Přibližně v ten samý čas Simeon Kozlickij, absolvent pravoslavného duchovního seminaria, cestoval v USA a seznámil se s učením Badatelů Bible. Po návratu do Ruska Kozlickij nadšeně vyprávěl o nové víře až pokud ho r. 1881 neposlali na Sibiř kvůli obvinění za urážku moskevského mitropolity.

Ruské impérium

Zakladatel hnutí Badatelů Bible Charles Russell navštívil Rusko v r. 1891. Záhy po této události v Rusku se objevila biblická literatura *Badatelů Bible*, většinou v němčině. První traktát společenství Strážná věž byl vydán v ruštině r. 1911 pod názvem *Kde se nacházejí mrtví?* V roce 1913 společenství *Badatelů Bible* bylo oficiálně zaregistrováno v Ruském impériu, vládou bylo uznáno i sídlo *Badatelů Bible* ve Finsku, které bylo součástí Ruského impéria.¹²

Jehovisté-Iljinci

Zajímavý je postřeh ruského religionisty Sergeje Ivaněnko ohledně toho, nakolik tradiční nebo netradiční je náboženství svědků Jehovových pro Rusko. Ve své knize *O ľudach, nikogda ně rasstajušichsja s Biblijej* (česky *O lidech, kteří se nikdy neloučí s Biblií*) autor píše o sektě Jehovistů-Iljinců, která vznikla v polovině 19. Století v Rusku. Zakladatelem tohoto nového náboženského hnutí byl Nikolaj Iljin, který absolvoval jezuitské kolegium, pak se stal inženýrem na Baračinské továrně (Ural), napsal spis *Sionská zvěst*, ve kterém nazývá pravoslavnou církev babylonskou nevěstkou. Za tento spis byl r. 1856 souzen a uznán jako duševně nemocný, poté seslán do Soloveckého kláštera (klášterním vězením v té době byli trestáni protivníci pravoslaví). Následovníci se objevili nejdříve na Urale, pak ve Vladimírské a Poltavské oblastech, na Kavkázsku. Jehovisté-Iljinci věřili, že budou svatými Krista, kteří budou sedět po pravici Boha. Bůh Otec podle nich je „Bůh bohů“, Bůh Syn je Jehova a Svatý Duch je stavem Jehovistů-Iljinců. Nacházíme zde taky hodně apokalyptických témat. Velkou popularitu v této komunitě mělo napsání jména „Jehova“ hebrejskými písmeny. Také křest se jménem „Jehova“. Slavili sobotu místo neděle, také veškeré židovské svátky. Odmítali službu v armádě. Je těžko říct, kolik Jehovistů-Iljinců přežilo dodnes.¹³

¹² *Sviděteli Jegovy v Rossii* [online]. Poslední aktualizace 25.06.2017. [cit. 2017-03-21], Wikipedie. Dostupné z: <http://ru.wikipedia.org/?oldid=86182594>

¹³ IVANĚNKO, S. I. *O ľudach, nikogda ně rasstajušichsja s Biblijej* [online]. 1999 [cit. 2017-03-21]. ISBN 5-250-02696-6. Dostupné z: https://religiophobia.appspot.com/jw/olnrsb.html#X4C0_04

Sovětské Rusko a SSSR

Během 20.-30. let 20. století Badatelé Bible působili v Charkově. V r. 1925 časopis *Strážná věž* začal publikovat v ruštině. Pokus o oficiální uznání činnosti společenství z r. 1928 nebyl úspěšným. Až do začátku Druhé světové války počet Badatelů Bible (od r. 1931 již Svědkové Jehovovi) nebyl tak velký.

Počet Svědků Jehovových v SSSR se náhle vzrostl po připojení Západní Ukrajiny, Západního Běloruska, Estonska, Lotyšska, Litvy a Moldavska v r. 1939-1941. Také svědkové Jehovovi se objevili na Sibiři a na Dálném Východě. Kromě toho, někteří sovětské vězni nacistických koncentračních táborů se seznámili se svědky Jehovovými, kteří byli pronásledováni v nacistickém Německu.

Po ukončení války svědkové Jehovovi se nacházeli v nelegálním stavu, často jich zavírali do věznění a deportovali za antisovětskou propagandu. Například, během vojenské operace Sever z r. 1951 byli vyhnáni na Sibiř víc než 8 tisíc svědků Jehovových z evropské části území SSSR.

V 50. tých letech KGB pro efektivnější pronásledování svědků Jehovových začali zavádět do společenství zkušené agenty, některým z nichž se podařilo dosáhnout odpovědných postavení. Agenti předávali biblickou literaturu společenství do KGB. V polovině 50. tých let hodně shromáždění přestali podávat hlášení Výboru státu a fakticky se od něj oddělily.

V 60.tých letech během Chruščovské protináboženské kampaně se v stalo štěpení ve společenství svědků Jehovových. V té době kvůli změnám v učení týkajícího „vyšší vlády“ v časopise *Strážná věž* se psalo o nutnosti legalizace činnosti společenství a povinné registrace v státních úřadech. Tato změna vyvolala podezření o zásahu KGB do vydání tiskovin svědků, což přivedlo k dočasnému úplnému jejich odmítnutí u některých ze svědků Jehovových. Po několika letech se situace vyjasnila, ale část svědků Jehovových pokračovala v nezávislé existenci a znovu vydávala stará čísla časopisu *Strážná věž*. Oddělené skupiny tohoto odštěpeného hnutí existují i dodnes a vydává jako předtím černo-bílé časopisy a prudce kritizuje současné svědky Jehovové.

V roce 1965 sovětská vláda vydala nařízení o osvobození všech svědků Jehovových, kteří byli vysláni na Sibiř od roku 1949 do 1951. Ale de facto většině svědků Jehovových nebyl dovolen návrat na předchozí místo bydlení. Ti, kteří nechtěli zůstat v Sibiři, rozhodli se přestěhovat tudy, kde chybělo zvěstovatelů.

V ten samý čas v SSSR svědkové Jehovovi byli vnímáni jako antisovětská organizace: „*Sekta provádí antispoločenskou propagandu, pracuje v podmínkách přísné*

konspirace, vybízí věřící k odmítnutí služby v Sovětské Armádě, k odmítnutí voleb do Sovětu atd.“¹⁴

Počet svědků Jehovových v poválečném SSSR byl nevelký, ale v 2. polovině 70. tých let se značně zvětšil. V r. 1974 v SSSR bylo kolem 18, 7 tisíc svědků Jehovových, v r. 1979 již 25, 6 tisíc¹⁵. Koncem 70. tých let minulého století 60 % svědků Jehovových bydleli v Moldavsku a ještě 20 % na Západní Ukrajině.¹⁶

Ruská federace

27. března 1991 svědkové Jehovovi dostali registraci v Ruské federaci. K této době ve státě (podle údajů organizace) bylo již 15 987 zvěstovatelů. 26-28. červne 1992 se konal mezinárodní kongres svědků Jehovových v Petrohradě – první mezinárodní kongres v dějinách bývalého SSSR, po němž začala stavba Bételu v Petrohradě. V r. 1993 se konal mezinárodní kongres v Moskvě. Ruská pravoslavná církev na Archijereském sněmu r. 1994 vystoupila proti svědkům Jehovovým, a zařadila jich do náboženských společností nebezpečných pro církev, společnost a stát.¹⁷

14. března 1996 prezident B. Jelcin vydal nařízení o rehabilitaci deportovaných na Sibiř svědků Jehovových a uznání jich za oběti politických represí.

V r. 1996 svědkové Jehovovi vydali v Itálii ruský překlad Bible nákladem 300 000 kusů, který obsahoval překlad archimandrity Makaria (z r. 1840), jež byl nalezen v r. 1993 v Ruské národní knihovně v Petrohadě. Také v r. 2001 svědkové Jehovovi vydali Bibli v ruštině, kde použili *Synodální překlad* pro Starý zákon a *Překlad nového světa* pro Nový zákon.

Stavba Bételu v ruském městečku Solnečnoje poblíž Petrohradu byla dovršena v r. 1997.

¹⁴S. ANISIMOV, N. AŠIROV, M. BELENKIJ, *Nastol'naja kniga ateista*, Moskva: nakl. Politizdat, 1985, str. 140-141. [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <http://religion.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000000/index.shtml>

¹⁵*Gosudarstvo i cerkov v 20 veke: evol'ucija vzaimootnošenij, političeskij i sociokul'turnij aspekty. Opyt Rossii i Evropy*. Pod red. A.I. Filimonova. Moskva: nakl. LIBROKOM, 2011, str. 63. [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <http://inslav.ru/publication/gosudarstvo-i-cerkov-v-xx-veke-evolyuciya-vzaimootnosheniy-politicheskij-i-0>

¹⁶ Tamtéž

¹⁷IVANĚNKO, S. I. *O l'ud'ach, nikogda ně rasstajušichsja s Biblijej* [online]. 1999 [cit. 2017-03-21]. ISBN 5-250-02696-6. Dostupné z: https://religiophobia.appspot.com/jw/olnrsb.html#X4C0_04

Novináři *Nezávislého časopisu – Náboženství (Něžavisimaja gazeta – Religii)* B. Lukičov a A. Protopopov si všimli, že 70 % členů tohoto náboženského společenství tvoří ženy, 30 % muži (pro rok 1999).¹⁸

Zákaz některých publikací svědků Jehovových:

Rostovská oblast (2009)

Gorno-Altajsk (2009)

Kěměrovo (2010)

Salsk (2011)

Vladimir (2013)

Krasnodarskij kraj (2013)

Astrachanská oblast (2014)

Starij Oskol (2014)

Kurgan (2014)

Barnaul (2014)

Bělgorod (2015)

Petrohrad (2015)

Svěrdlovská oblast (2016)

Likvidace a zákaz místních náboženských komunit svědků Jehovových:

Moskva (2004-2015)

Taganrog (2009)

Samara (2014)

Abinsk (2015)

Starij Oskol (2016)

Bělgorod (2016)

Elista (2016)

Orel (2016)

Současnost¹⁹

Obvinění v extremismu

V r. 2009 – 2010 v Rusku začala masová kampaň zaměřená proti svědkům Jehovovým. Zprávy o prohlídkách, zadrženích, zabavení majetku a zmaření bohoslužeb

¹⁸B. LUKIČOV, A. PROTOPOPOV. *Sviděťeli Jegovy v zerkalě statistiki.NG-Religii*. 1999(17), 4. [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <http://ru.wikipedia.org/?oldid=86182594>

¹⁹ IVANĚNKO, S. I. *O luďach, nikogda ně rasstajušichsja s Biblijej* [online]. 1999 [cit. 2017-03-21]. ISBN 5-250-02696-6. Dostupné z: https://religiophobia.appspot.com/jw/olnrsb.html#X4C0_04

byly v médiích skoro každý týden. Soudy Rostovské oblasti, Republiky Altaj, Kemerovské oblasti a Krasnodarského kraje na začátku r. 2013 uznali za extremistické 68 publikací svědků Jehovových.²⁰

Na základě soudních rozsudků o uznání některých publikací svědků Jehovových za extremistické materiály a jejich zařazení do Federálního seznamu extremistických materiálů v různých regionech Ruska byly provedeny domovní prohlídky a také prohlídky Sálů Království, výsledkem čehož byla konfiskace náboženské literatury a zavedení správních řízení o obvinění z šíření extremistické literatury a trestních řízení o obvinění z organizace extremistické činnosti.

Podle údajů z 9. března 2011 bylo známo o 14 trestních řízeních, týkajících se čl. 282 1. části Trestního Zákoníku Ruské Federace, zavedených vůči svědkům Jehovovým v různých městech Ruska.²¹

Likvidace místní náboženské komunity v Moskvě

Ještě v březnu r. 2004 podle rozhodnutí Golovinského oblastního soudu Moskvy po dlouholetním soudním řízení, které začalo v září r. 1998, byla likvidována moskevská komunita svědků Jehovových a její činnost byla zakázána²². Odvolání rozhodnutí soudu bylo odmítnuto.

V červnu r. 2010 Evropský soud pro lidská práva vyhověl žalobě podané svědky Jehovovými a stanovil fakt porušování článků 6, 9, 11 Evropské konvence v rozhodnutí ruského soudu o zákazu činnosti komunity, a tak nařídil Rusku zaplatit svědkům Jehovovým 20 tisíc eur za morální újmu a 50 tisíc eur za náhradu soudní výlohy. Nehledě na to 15. února 2011 Golovinskij oblastní soud Moskvy nepřijal rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva a odmítl vyhovět žalobě svědků Jehovových o přezkoumání rozhodnutí z 26. března 2004 o likvidace komunity. Na začátku červne r. 2015, po víc než deseti letech po zákazu stalo známo o obnovení registrace moskevské komunity svědků Jehovových.

Likvidace místní náboženské komunity v Taganrogu

11. září 2009 Rostovský oblastní soud uznal 34 publikace svědků Jehovových za extremistické materiály, likvidoval místní komunitu města Taganrog, uznal ji za

²⁰ IVANĚNKO, S. I. *O luďach, nikogda ně rasstajušichsja s Biblijej* [online]. 1999 [cit. 2017-03-21]. ISBN 5-250-02696-6. Dostupné z: https://religiophobia.appspot.com/jw/olnrsb.html#X4C0_04

²¹ Tamtéž.

²² *Golovinskij sud Moskvy zakryl obščinu „Svideteli Jegovy“ za ekstremizm*, LENTA.RU, 26.3.2004. [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <https://lenta.ru/russia/2004/03/26/iegova/>

extremistickou organizaci a zakázal její činnost. 8. prosince 2009 Občanskoprávní kolegium Nejvyššího soudu Ruské federace odmítl žalobu komunity a ponechal rozhodnutí Rostovského oblastního soudu v platnosti.

8. srpna 2014 všichni 16 účastníci řízení podali odvolání proti rozhodnutí Taganrožského městského soudu včetně těch, pro kohož byl vyneseno osvobozující rozsudek. V ten samý den podalo odvolání proti rozhodnutí Taganrožského městského soudu i státního zastupitelství Rostovské oblasti. Rostovský oblastní soud zrušil rozsudek Taganrožského městského soudu 12. prosince 2014 – a to jak v obžalovací části, tak i v osvobozující – a poslal své rozhodnutí opřezkoumání soudního řízení do Taganrožského městského soudu. Výsledkem přezkoumání Taganrožského městského soudu byl ještě přísnější rozsudek: 30. listopadu 2015 všichni 16 účastníků byli uznáni vinni, z nichž podmíněně odsouzení dostali pouze organizátoři. Všem odsouzeným byla uložena pokuta ve výši od 20 000 do 100 000 rublů. Obhájce odsouzených přijali rozhodnutí podat odvolání proti rozsudku.

Všeobecné uznání publikací za extremistické materiály

1. října 2009 městský soud města Gorno-Altajsk na žádost státního zastupitelství města uznal za extremistické 18 publikací svědků Jehovových. 27. ledna 2010 Nejvyšší soud Republiky Altaj také ponechal toto rozhodnutí v platnosti.

28. října 2010 Zavodský oblastní soud města Kemerovo vyhovět žalobě státního zastupitelství o uznání za extremistické několika časopisů a knih svědků Jehovových. Podle zprav nestátního zpravodajského centra *Sova* soud se konal tajně od svědků Jehovových, kteří proto neměli možnost včas podat odvolání proti rozhodnutí soudu. 30. prosince 2010 Novouralský městský soud zamítl žalobu státního zastupitelství ve věci uznání ještě několika publikací svědků Jehovových za extremistické materiály v souvislosti se znaleckým posudkem Uralského oblastního centra soudní expertízy a Uralské Státní Univerzity neboť nenaplnil znaky skutkové podstaty trestného činu, přičemž jedna publikace časopisu *Probud'te se!* (rusky *Probudit's'!*) 28. října 2010 již byla uznána za extremistickou literaturu Zavodským oblastním soudem. Proto vidíme, že ohledně této publikace máme dva protikladné rozsudky.

12. března 2011 v Salském městském soudu Rostovské oblasti začalo soudní řízení o uznání ještě deseti tiskovin svědků Jehovových za extremistické materiály, přičemž šest z nich již byly zakázány rozsudky jiných soudů a, jak bylo zmíněno výše, již existovalo dva protikladné rozsudky ve věci jedné publikace časopisu *Probud'te se!* Vypracování psychologicko-lingvistické soudní expertízy bylo svěřeno znalcům z Jižního regionálního

centra soudní expertízy a odborníkům z Jižní Federální Univerzity, kteří již měli možnost vypracovat jednu expertízu v září 2010, následkem které byl zákaz 34 náboženských publikací svědků Jehovových vyneseny Rostovským oblastním soudem. A tak 27. června 2011 devět publikací z deseti včetně časopisu *Probud'te se!* bylo uznáno za extremistické materiály. Soudce odmítl žalované straně ve výsledku lingvisty a stanovení opětovné psychologicko-lingvistické a religionistické expertízy.

12. ledna 2014 Kurganský městský soud uznal za extremistické publikace *Jak dosáhnout štěstí v životě?*, *V co lidé mají doufat?*, *Jak navázat osobní vztah s Bohem?*, *Co je nutno vědět o Bohu a jeho smyslu?*, kde podle posudku lingvistů byla zjištěna propaganda nadřazenosti věrouky svědků Jehovových a klamnost jiných věrouk a církví, také podnícení nenávisti a nepřátelství vůči náboženským činitelům a lidem, kteří nejsou svědky Jehovovými.

31. 2014 Centrální oblastní soud města Barnaul uznal za extremistické ještě 4 brožury svědků, jejichž obsah je shodný s obsahem knihy *Co Bible doopravdy říká?*, která je v Federálním seznamu extremistických materiálů od r. 2009. Podle tiskového prohlášení Interfax dané brožury urážejí náboženské city, ponižují lidskou důstojnost podle principu vztahu k náboženství, propagují nadřazenost jednoho náboženství nad druhým, proto mají v sobě znaky šíření mezináboženské nenávisti, náboženské výjimečnosti a porušení lidských práv.

Likvidace místní náboženské komunity v Samaře

Ještě v březnu 2009 státní zástupce Samarské oblasti se obrátil na soud s žádostí o likvidaci místní náboženské komunity svědků Jehovových ve městech Toljatti a Samara. 29. května 2009 Samarský oblastní soud nenalezl žádný právní přestupek v činnosti toljattské komunity a odmítl žalobu státního zástupce. Nejvyšší soud Ruské federace ponechal toto rozhodnutí v platnosti. V červnu 2009 v rámci řízení proti samarské komunitě soud nařídil vypracování komplexní soudní psychologicko-lingvistické a religionistické expertízy knihy *Lidstvo hledá Boha*, které se provádělo znalci z Ruského federálního centra soudní expertízy při Ministerstvu spravedlnosti Ruské federace. Ovšem 30. prosince 2009 trestní řízení bylo přerušeno.

V r. 2014 proti samarské komunitě bylo zahájeno nové trestní řízení, kde se čelila obžalobě za šíření extremistických materiálů. 6. března 2014 Sovětský oblastní soud města Samara uložil pokutu vůdci samarské komunity svědků Jehovových v souladu s čl. 20.20 Zákoníku Ruské federace o správních přestupcích ve výši 50 000 rublů za šíření literatury, který je v Federálním seznamu extremistických materiálů. Samarská komunita

podala žalobu u Samarského oblastního soudu, který 21. března 2014 žalobu odmítl a ponechal rozsudek Sovětského oblastního soudu v platnosti. Během následujících prohlídek Centra pro boj s extremismem Ministerstva vnitra Ruska v Samarské oblasti v budovách komunity byly nalezeny materiály uznání za extremistické, což přivedlo k zahájení řízení i proti místní náboženské komunitě a 26. června 2014 Samarský oblastní soud uznal místní organizaci svědků Jehovových v Samaře za extremistickou a vynesl rozsudek o její likvidaci.

13. listopadu 2014 Nejvyšší soud Ruské federace ponechal beze změn rozhodnutí Samarského oblastního soudu.

Likvidace ostatních místních komunit svědků Jehovových

V prosinci 2014 státní zastupitelství Krasnodarského kraje se obrátili na soud s žádostí o likvidaci místní náboženské komunity svědků Jehovových v Abinsku a obvinili je z šíření knih, které jsou v Federálním seznamu extremistických materiálů (*Lidstvo hledá Boha, Co Bible doopravdy říká?* a *Bible - slovo Boží nebo lidské?*). 4. března 2015 soud Krasnodarského kraje uznal náboženskou komunitu svědků Jehovových města Abinsk za extremistickou a vynesl rozsudek o její likvidaci, přičemž majetek komunity (pozemek o výměře 800 m² a rodinný dům o výměře 67 m²) propadl státu. V srpnu 2015 Nejvyšší soud Ruské federace odmítl odvolání proti rozsudku a ponechal rozhodnutí soudu Krasnodarského kraje v platnosti.

V únoru 2016 Bělgorodský oblastní soud uznal za extremistické a vynesl rozsudek o likvidaci dvou místních komunit svědků Jehovových (ve městech Starý Oskol a Bělgorod). V červnu 2016 Nejvyšší soud potvrdil likvidaci a nevyhověl odvolání, které podali svědkové Jehovovi.

Zákaz šíření časopisů *Probud'te se!* a *Strážná věž*

Nařízením z 26. dubna 2010 *Federální služba pro dozor v oblasti telekomunikací, informačních technologií a masmédií* (Roskomnadzor) prohlásila za neplatné povolení šířit na území Ruské federace tiskoviny *Probud'te se!* a *Strážná věž*, které bylo vydáno 24. července 1997 *Státní výbor Ruské federace pro tisk* (Goskompěčat'). Jako podklady byly uvedeny rozhodnutí o uznání za extremistické řada čísel těchto časopisů. V říjnu 2010 svědkové Jehovovi podali odvolání proti tomuto nařízení u Arbitrážního soudu Moskvy, ale ten odmítl žalobu. V lednu 2011 Devátý arbitrážní soud (Moskva) ponechal toto rozhodnutí v platnosti; v květnu svědkové Jehovovi podali na dovolání proti rozhodnutí obou soudů.

22. červne 2011 Federální arbitrážní soud Moskevské oblasti prošetřil dovolání svědků Jehovových ohledně zákazu šíření časopisů *Probud'te se!* a *Strážná věž* a něřídil zahajít nové řízení v Arbitrážním soudu Moskvy.

6. října Arbitrážní soud uznal za nelegální nařizení *Federální služby pro dozor v oblasti telekomunikací, informačních technologií a masmédií*, ovšem 26. ledna 2012 Devátý arbitrážní soud potvrdil zákaz šíření časopisů *Probud'te se!* a *Strážná věž* na území Ruské Federace.

Blokování internetových stránek svědků Jehovových

V červnu 2010 soud města Komsomolska-na-Amurě nařídil poskytovateli internetového připojení *Těchnodizajn* blokovat přístup k mezinárodním stránkám svědků Jehovových *www.watchtower.org*, na což *Těchnodizajn* podal odvolání u Centrálního oblastního soudu.

24. února 2011 stalo známo, že státní zastupitelství Zabajkalského karje podala žalobu u Centrálního oblastního soudu města Čita s žádostí o omezení přístupu k internetovým stránkám, „na kterých rozmístěna informace, která protiřečí požadavkům platné legislativy“. Jednalo se také o svobodném přístupu v Internetu k literatuře svědků Jehovových. Soud vyhověl žalobě státního zastupitelství a nařídil poskytovateli internetového připojení *Sibirtělkom* omezit přístup ke stránkám, o kterých se jednalo v soudním řízení.

18. května 2011 soud Krasnoflotské oblasti města Chabarovsk vyhověl žalobě podané státním zastupitelstvím o omezení přístupu k extremistickým internetovým stránkám, v jejichž seznamu se objevila oficiální stránka *Společnosti Strážné věži* *www.watchtower.org*.

3. února 2012 Centrální oblastní soud města Čita nařídil 5 poskytovatelům internetového připojení – *Rostělkom*, *Svjazkomlekt*, *Loktělkom*, *Prestiž-Internet*, *Transtělkom-Čita* - omezit přístup k oficiální internetové stránce *Svědkové Jehovovi v Ruskuna* území Zabakalského kraje a odůvodnil to tím, že obsahuje materiály, které byly předtím v Federálním seznamu extremistických materiálů.

7. srpna 2013 rozhodnutí Centrálního oblastního soudu města Tver vyhovělo žalobě prokurátoru Tverské oblasti o uznání obsahu oficiální stránky náboženské organizace svědků Jehovových (*www.jw.org*.) za extremistický. V oficiálním tiskovém prohlášení soudu se značí, že materiály publikované na dané stránce svědčí „o pevném zaměření zmíněné internetové stránky jako informačního zdroje pro šíření údajů, které podněcují k nenávisti a nepřátelství vůči národům, rasám a náboženstvím“. 22. ledna 2014 Tverský

oblastní soud nenalezl důvody pro zákaz mezinárodní stránky svědků Jehovových a zrušil rozhodnutí soudu první instance. 3. prosince 2014 Nejvyšší soud Ruské federace vyhlásil stránku www.jw.org extremistickou. Podle údajů členů *Výboru USA pro mezinárodní náboženskou svobodu* Zuhdi Jassera a Katrin Swettové Rusko je jediným státem, v němž je zakázán přístup k mezinárodní internetové stránce svědků Jehovových www.jw.org.

Obvinění z šíření extremistických materiálů

V lednu 2007 Evropský soud pro lidská práva v Štrasburku vyhověl žalobě 103 svědků Jehovových z města Čeljabinsk a nařídil Rusku zaplatit žalující straně 30 tisíc eur za morální újmu a 60 544 eur za náhradu soudní výlohy.

Reakce

14. února 2012 Evropský parlament schválil rezoluci pro politickou situaci v Rusku, kde v oddílu 14 prohlášeno, že Evroparlament „vyjadřuje hluboké znepokojení kvůli nesprávnému uplatňování protiextremistické legislativy“.

V březnu 2009 Předseda Vedoucího výboru *Řídícího centra svědků Jehovových v Rusku* V. M. Kalin napsal otevřený dopis Generálnímu prokurátorovi Ruské federace J. J. Čajkovi, ve kterém žádá ukončit masovou diskriminaci svědků Jehovových na základě náboženství.

20. listopadu 2009 ruské svědkové Jehovovi napsali dopis prezidentovi Ruské federace D. A. Medveděvovi, ve kterém požádali prezidenta o ochranu proti svévoli úředníků a udělení účinného práva na spravedlivé soudní řízení. Avšak odpověď na dopis přišla z Ministerstva spravedlnosti Ruské federace: „*Oznamujeme, že usnesením Nejvyššího soudu Ruské federace od 08.12.2009 rozhodnutí Rostovského oblastního soudu... o likvidaci a uznání místní náboženské komunity svědků Jehovových v Taganrogu za extremistickou ponecháno v platnosti beze změn*“.²³

V r. 2015 Výbor Spojených národů pro lidská práva ve svých závěrečných poznámkách pro sedmou periodickou zprávu Ruské federace o dodržování *Mezinárodního paktu o občanských a lidských právech* vyjádřil znepokojení kvůli četným zprávám o tom, že Federální zákon *O boji proti extremismu* více a více je zneužíván pro omezení svobody vyjádření... a svobody náboženství, a zaměřuje se mezi jiným i na komunitu svědků Jehovových.

²³ *Otvet na pismo Svidětělej Jegovy Prezidentu RF Dmitriju Medveděvu* [online]. [cit. 2017-06-24]. Dostupné z: https://www.jw-russia.org/news/russia/letter20091211_u.pdf

Společenská reakce

Řada ochránců lidských práv a společenských organizací vystupují proti nespravedlivým soudním řízením, které zahajují proti svědkům Jehovovým. Ve své Každoroční zprávě pro poušení lidských práv (zejména na svobodu svědomí) v Rusku, které se konalo 22. ledna 2010, *Institut svobody svědomí* (rusky *Institut svobody sověsti*) a Moskevská helsinská skupina poukázaly, že v r. 2009 klerikalizace v Rusku získala systémový a nezvratný charakter, také odsoudily fakta pronásledování svědků Jehovových Ruské pravoslavné autokefální církve.

Představitelé řady neziskových organizací Ruska, Ukrajiny, Běloruska, Moldavska, Ázerbájdžánu a Tádžikistán vystoupili v r. 2010 s prohlášením, ve kterém odsuzovali pronásledování svědků Jehovových v Rusku za obvinění v extremismu. V tomto prohlášení zmínili, že pronásledování má jen zdání legitimity, protože zařazení publikací této náboženské komunity do seznamu extremistických materiálů „je založeno na nesvědomitých expertízách, které se provádějí odborníky záměrně vybranými státním zastupitelstvím“.²⁴

Trestní řízení proti předsedy komunity svědků Jehovových města Gorno-Altajsk Alexandrovi Kalistratovovi se stalo důvodem pro tiskovou konferenci, která proběhla 11. listopadu 2010 v Nezávislém tiskovém centru v Moskvě a věnovala se neligitimnímu uplatňování protiextremistické legislativy v Rusku.

11. února 2011 odborník z *Institutu pro lidská práva (Institut prav čelověka)* Lev Levinson vystoupil s prohlášením na internetové stránce *Portal-Credo.ru*, ve kterém se obracel na ochránce lidských práv v souvislosti s novou vlnou pronásledování komunity svědků Jehovových v Rusku. Podle Levinsona represe vůči této náboženské komunitě je hlavním problémem ochránců práv v Rusku.²⁵

Zákaz činnosti náboženské komunity svědků Jehovových v Rusku v r. 2017

15. března 2017 Ministerstvo spravedlnosti podalo žalobu u Nejvyššího soudu Ruské federace o uznání náboženské organizace *Upravljénčeskij centr Svidětělej Jegovy v Rossii (Řídící centrum svědků Jehovových v Rusku)* za extremistickou, o zákazu činnosti

²⁴ *Zajavlenije pravozaščitnikov protiv presledovanij „Svidětělej Jegovy“*, zpravodajský centrum „Sova“. [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <http://www.сова-center.ru/religion/publications/2010/01/d17780/>

²⁵ *Lev Levinson. Protiv vojny. Obraščeniye k pravozaščitnikam v svjazi s novym vitkom goněnij na „Svidětělej Jegovy“ v Rossii*, Portal-Credo.Ru, 11.02.2011. Dostupné z: <http://www.portal-credo.ru/site/print.php?act=fresh&id=1243>

a likvidace tohoto centra. Podkladem pro žalobu se stalo nenaplánované vyšetření provedené pracovníky Ministerstva spravedlnosti, týkajícího se souladu činnosti centra s její pravidly.

Nejvyšší soud Ruské federace začal řešit žalobu o uznání organizace Svědků Jehovových za extremistickou, o zákazu její činnosti a následující likvidaci 5. dubna 2017. A 20. dubna 2017 uznal za extremistickou činnost *Řídícího centra svědků Jehovových v Rusku* a zakázal činnost všem 395 oddělením na území Ruska. Veškerý majetek organizace propadl státu. Představitelé svědků Jehovových prohlásili, že počítají rozsudek soudce J. Ivaněnka za neobjektivní a, že jsou zaměřeni se odvolat u Apelačního kolegia Nejvyššího soudu Ruské Federace, a v případě ponechání rozhodnutí rozsudku beze změn budou se obrátet na Evropský soud pro lidská práva.²⁶

Pravoslavný publicista Seregej Chudijev ve svém článku na internetové stránce *Pravoslavije i mir* píše, že sice sám pokládá svědky Jehovovy za „lidé, kteří se samozřejmě mýlí“ a jejich učení za „těžkou herezi“, ale zákaz jejich činnosti v Rusku znanemá faktické ničení svobody vyznání. Je možné se stejným úspěchem ozančit za extremistickou jak Církev, tak herezi. Pojem „extremismus“ se stává více a více nejasným a to je velkou hrozbou, protože se dá obvinít v extremismu kohokoli s divnými teologickými názory.²⁷

K tomu bych osobně dodala, že dost často se stává, že se člověk dostane přes komunitu svědků Jehovových (nebo i jiné křesťanské nové náboženské hnutí) do tradičního náboženství, když se hlouběji zamýšlí nad křesťanstvím. Svědkové provádějí aktivní misijní činnost a často jsou jedinými hlasateli Bible v malých městech. Také tady hraje roli sociální prvek. Komunita dává jedinci podporu, kterou on nemůže najít nikde jinde, necítí se osamělý a členové si vzájemně hodně pomáhají. Zvláště v malých městech, kde většina obyvatelstva žije pod hranicí chudoby, kde je velká úroveň alkoholismu a drogové závislosti, takové komunity jako svědkové Jehovovi se jeví prostředkem, umožňujícím žít tak trochu jinak. Členové se mohou vymezit vůči okolí, které jim nepřipadá tak dobrým a snaží se ho pak zlepšit pomocí získání nových členů.

Bohužel dnešní Rusko nemůže uplatňovat takové zásady jako svoboda slova, svoboda vyznání, dodržovat základní lidská práva a vyvíjí se zpět k sovětské době, kde *thoughtcrime* (zločin závadného myšlení) popsany v románu George Orwella „1984“ se

²⁶ IVANĚNKO, S. I. *O luďach, nikogda ně rasstajušichsja s Biblijej* [online]. 1999 [cit. 2017-03-21]. ISBN 5-250-02696-6. Dostupné z: https://religiophobia.appspot.com/jw/olnnsb.html#X4C0_04

²⁷ CHUDIJEV, Sergej. *Počemu ne nado presledovat' svidetelej Jegovy* [online]. [cit. 2017-05-21]. Dostupné z: <http://www.pravmir.ru/pochemu-ne-nado-presledovat-svideteley-iegovy/>

může stát skutečným zločinem. Ideologická a náboženská scéna po rozpadu Sovětského svazu se stala mnohem pestřejší a s tím se byla potřeba vyrovnat. Proto, že Rusko nemělo za sebou evropskou zkušenost a vládnoucí třída byla vychována zcela v sovětském duchu, nemohli jsme očekávat jiný výsledek než který vidíme dnes: sovětské metody nacházejí své uplatnění teď i v náboženství, kde není místo pro jinověrce. Všechno, co nějak ohrožuje monopolu vlády je prohlašováno za extremistické, přičemž opravdu extremistické proudy, podporující politiku vlády, zůstávají „bez povšimnutí“ (např. *Koncepce Společenské Bezpečnosti*). To, co se stalo v r. 2017 se svědky Jehovovými je jenom začátek dalších pronásledování různého druhu. Na jejich příkladě je dobře vidět dnešní politickou situaci v Rusku. Většina obyvatelstva si ani nevšimla, co se stalo s touto náboženskou komunitou. Takové zprávy nejsou důležitými pro ruská média. I kdyby někdo o této záležitosti začal mluvit, tak to by byl zase hold prezidentovi Putinovi, protože pomáhá odstranit všechno netradiční, neruské, „zkažené“ západní, všechno, co vadí jít Rusku „svou cestou“. Reakce společností mimo Rusko již skoro nikoho nezajímá. Právě naopak, to postavení „všichni jsou proti nám“ dává silný podnět k vytváření různých politických, kulturních a hlavně náboženských proudů (nebo všechno najednou, jak to je v politicko-okultním hnutí *Koncepce Společenské Bezpečnosti*), kde ruský národ má postavení vyvoleného národa, který nese nápravu tomuto světu, i když zatím to nikdo nechápe. Dovolím si to přirovnat k pojmu „sekta“, kde je vidět silné nápětí s většinovou společností, polarizovaná mentalita „my a oni“, charizmatický vůdce, manipulace vědomím (médiá), shánění „nových členů“ (tím se aktivně zabývá Ministerstvo zahraničních věcí Ruské federace, což znám z osobní zkušenosti).

Tato národní idea není nová, jenom v poslední době má výraznější podobu. Idea Národa-Bohonosce, známa ještě z 15. století, kdy stařec Spaso-Jeleazarovského kláštera Filofej vyhlásil Moskvu třetím Římem ve svém dopisu ruskému velkoknížeti Vasilijovi III. V té době se začalo psát o ruském národu jako „Novém Izraeli“, „Sionu“. Filosofové tu ideji rozvíjeli. *Ruský národ, poté co židovský národ ztratil svou vyvolenost, „teď je ve vsí zemi jediným národem „bohonoscem“, který obnoví a spasí svět jménem nového Boha, a kterému jako jedinému jsou dány klíče života a nového slova“.* (F. M. Dostojevský).²⁸ Tato

²⁸ Jerej NIKOLAJ AKSENOV. *F. M. Dostojevskij: „Russkij narod ničego ne znajet vyše christianstva“* [online]. Informačně-analytické centrum „Russkaja narodnaja linija“. 11.11.2015. [cit. 2017-05-20]. Dostupné z: http://ruskline.ru/analitika/2015/12/11/fm_dostoevskij_russkij_chelovek_nichego_ne_znaet_vyshe_hristianstva/

idea stojí na třech sloupech: Moskva je třetí Řím, vláda je od Boha, ruská národ je vyvolený Bohem. Právě proto ideje komunismu našli své uplatnění v Ruském impériu, kde funkci vyvoleného národu má vykonávat proletariát. Zajímavé je, jak tato idea nachází své uplatnění nejen v pravoslavném prostředí (jak to bylo původně), ale i v četných novopohanských hnutích (Rodnověrije, Slovanské vědy, hnutí A. Trechlebova, N. Levašova apod.), které přináší novou interpretaci pojmu „pravoslaví“. To samé je vidět i v hnutích, které můžeme označit jako hnutí Nového věku. Njeznámějším představitelem skupiny nových náboženských hnutí Nového věku v Rusku je Rerichovské hnutí s jeho učením *Agni-Jóga*, nebo *Živá etika*, kterému bude věnována následující kapitola.

Rerichovské hnutí. Agni-jóga, nebo Živá etika.

Nový věk

Chtěla bych na začátku zmínit obecně o hnutí Nového věku, jehož představiteli je rodina Rerichů.

Nový věk (anglicky New Age) je název pro souhrn různých esoterických, mystických proudů, pro kterých je obecným rysem náboženský synkretismus s důrazem na mystiku, víra v příchod nového věku ve znamení Vodnáře (odsud pochází název „new age“), který přinese s sebou celkovou transformaci lidské společnosti, přechod na vyšší úroveň bytí. Sem také spadá nová věda, která neprotiřečí spiritualitě, ale naopak ji doplňuje (spekulace na téma kvantové fyziky) a všeobecný eklektismus.

Zájem o esoterismus začal objevovat ještě v době renesance. V 19. století, když probíhalo seznámení se s velkým počtem jiných kultur a tradic, se objevila teosofie H. Blavatské, díla A. Crowleyho, Alice Ann Baileyové aj., které souží dodnes jakýmsi teoretickým základem pro další rozvoj tohoto typu myšlení. Doba postmoderny se stala nejpříznivější pro filosofii hnutí Nového věku. Obecná ztráta hodnot, sekularizace, nedůvěra autoritám, negativní postoj k jakýmkoli institucím (zejména náboženským), konzumní přístup ke světu, pluralismus, relativismus, individualismus, posun k subjektivismu, odsud vznik kultury osobního rozvoje, kultury péče, kultury spotřeby a well-being (dobrého bydla). V náboženské sféře se to projevilo posunem od reiligozity ke spiritualitě, od zbožnosti objektivních pravd k zbožnosti subjektivní zkušenosti. Helso *Spiritual, but not religious*. Náboženství je vždy spojení ve vědomí postmoderních lidí s institucí (církve), autoritou (papež, biskup atd.) a je vnímáno negativně. Spiritualita pro takové lidi je souhrnem osobních zážitků, osobních zjevení. Je to nový typ religiozity, kde si každý vybere z různých tradic, co se mu bude líbit a bude následovníkem svého náboženství. Vypadá to potom tak, že sice každý má svůj souhrn zážitků a pravd, ale spiritualita takových lidí je dost podobná. Uvedu základní body, které mohou charakterizovat ten nový typ religiozity:

- Neosobní pojetí Boha. Častá záměna slova „bůh“ slovy „energie“, „vesmír“.
- Iluzornost materiálního světa.
- Cyklické pojetí dějin.
- Víra v reinkarnaci.
- Evoluce člověk - božství.
- Pokračující zjevení od vyšších, božských bytostí.

- Totožnost člověka a Boha.
- Praktikování změněných stavů vědomí (meditace, holotropní dýchání, jóga).
- Zájem o magii, okultismus: astrologie, karty Taro, numerologie, spiritismus, channeling...
- Vegetariánství, veganství, syrová stráva.
- Pacifismus.
- Náboženský synkretismus. Zvláštní zájem o hinduismus, pohanství.
- Alternativní věda: dějiny, medicína, psychologie, fyzika.
- Holismus.

Rerichovské hnutí je nové náboženské hnutí, které lze zařadit do hnutí Nového věku. Je založeno světově známým malířem Nikolajem Rerichem a jeho manželkou Jelenou Rerichovou. Hodně se opírá o teosofické učení Heleny Blavatské, obsažené v její díle *Tajná doktrína* a dále rozvíjí základní myšlenky Nového věku.

Nikolaj Konstantinovič Rerich (1874 - 1947) byl ruským malířem, filosofem-mystikem, spisovatelem, básníkem, cestovatelem, pedagogem. 42 roky žil v Rusku, kolem 20 let v Indii, 3 roky v USA. 5 let strávil ve velké vědecké expedici v Centrální a Východní Asii. Navštívil různé země v Evropě, Americe, Asii. Během života namaloval kolem 7 000 obrazů, z nichž mnohé jsou v známých světových galeriích. Absolvoval právnickou fakultu Petrohradské univerzity a Petrohradkou Akademii Umění. Byl členem ruské archeologické společnosti, přednášel v Petrohradském archeologickém institutu. V roce 1909 N. Rerich se stal akademikem v Akademii Umění a členem Remešské Akademie ve Francii. Od r. 1917 žije v zahraničí. Po říjnové revoluci Rerich stál v otevřené opozici vůči sovětské vládě. Ovšem, najednou změnil své názory. Podpora komunismu se projevovala i v dílu N. Rericha a jeho manželky - v Agni-józe (1926), kde jsou časté zmínky o Leninu a pararelly mezi komunistickou a buddhistickou společností. V Číně rodina Rerichu „dostala“ dopis od Mahátmů určené pro sovětskou vládu a také skříňku s himalájským prachem pro hrobku „Mahátmý Lenina“. Tohle všechno Rerich osobně předal lidovému komisařovi Čičerinovi v červnu r. 1926.²⁹

Hledání hodnot, které by měly obecně lidský význam, vedlo N. Rericha k tomu, že se kromě ruské filosofie začal zajímat o filosofii Východu, Především šlo o díla známých

²⁹ KURAJEV, Andrej. *Satanizm dlja intelligencii* [online]. Moskva: Moskovskoje podvorje Svjato-Troickoj Sergijevoj Lavry, 2007 [cit. 2017-04-06]. ISBN 978-5-7789-0209-1. Dostupné z: <https://azbyka.ru/satanizm-dlja-intelligentsii-o-rerihah-i-pravoslavii>

indických myslitelů jako Šrí Rámakrišna, Vivekananda, Rabíndranáth Thákur. Zájem o Východ nebyl v té době tak zvláštním, naopak, bylo to dost rozšířeným jevem. Na přelomu 19.-20. století Rusko zažívalo zaujetí Indií a esoterismem. Indické metafyzické doktríny, kosmické a dějinné cykly silně zaujaly N. Rericha a mnohé další. Obzvlášť přitahujícím vypadal Tibet a tibetské divotvůrci. Rericha začal zajímat otázka společných kořenů Ruska a Asie. Viděl společné body ve všem: v umění, ve víře, v duševní povaze. Kromě východní filosofie se Rerich jako tehdy i západní společnost začal zajímat o okultismus. Nebyl v tom výjimečný. V prostředí intelektuálů bylo populárním praktikování okultismu, spiritistické zasedání.

V roce 1919 N. Rerich a jeho manželka Jelena Rerichová žili v Londýně a tam vstoupili do Teosofické společnosti, které bylo založeno Helenou Blavatskou. Od 1920 Rerichové začali pravidelně uspořádat spiritistické zasedání a zvali tam přátele a různé známé osobnosti. Věnují svou pozornost metodě automatického psaní. Během spiritistických zasedání Rerichové se snažili kontaktovat Vznešené Mistry (Mahátmy).

Po r. 1938 N. Rerich se snažil vrátit se do Ruska, ale Stalin mu to zakázal. Během 2. světové války žil s rodinou v Indii a pomáhal Sovětskému svazu: prodával obrazy a posílal peníze sovětské armádě. Po ukončení války Rerich zase žádal o vstup do Ruska. Ale odpovědi se nedočkal. 13. prosince 1947 zemřel v Indii.

Jelena Rerichová (1879 - 1955) je manželka Nikolaje Rericha. Často označována jako esoterická filozofka, spisovatelka. Narodila se do šlechtické rodiny v Petrohradě. Zabývala se hudbou, hrála na klavír, malovala, zajímala ji filosofie, mytologie a náboženství.

V roce 1901 se provdala za Nikolaje Rericha. Byla to velká láska. Ve všem podporovala manžela. Hodně s nim cestovala. A měla stejné s nim zájmy. Od r. 1905 taky je nadšena Východem, čte hodně indické filosofy. Ale zvláště místo v její životě má dílo Heleny Blavatské. Jelena Rerichová měla velký zájem o legendu o Šambale, v níž ona viděla duchovní hrad Asie, kde je sebrána veškerá esoterická znalost o člověku a vesmíru. Po ukončení Centrálně-Asijské expedice Rerichové zůstali žít v Indii, v údolí Kulu na západě Hymalájských hor, kde založili r. 1928 Institut Hymalájských výzkumů „Urusvati“.

Nejdůležitějším dílem života Jeleny Rerichové je vytvoření učení Agni-jóga (Živá etika). Cílem tohoto učení bylo spojit moudrost Východu a vědeckost Západu a dát etický základ a nástroje hlubokého sebepoznání. Jelena Rerichová tvrdila, že pomocí metody jasnoslyšení dostala duchovní informaci od bytosti Mahátmy Moria. Ideje obsažené v knihách *Agni-Jóga* měly velký dopad na vývoj hnutí Nového věku v Rusku. Kromě toho,

v polovině 1930tých let Jelena Rerichová přeložila *Tajnou doktrínu* H. Blavatské do ruštiny. Dopisovala si se svými učedníky, s kulturními činiteli, politiky o svém učení, o kosmických zákonech, o smyslu lidské existence, o Vznešených Mistrech. V r. 1940 v Rize poprvé byla vydána sbírka dopisů Jeleny Rerichové ve dvou dílech, která spolu s *Agni-jógou* tvoří jakousi posvátnou literaturu rerichovského hnutí.

Během svých cest rodina Rerichů zakládala společenství, kde bylo propagováno učení Živé etiky. Takové rerichovské skupiny byly v USA, v Lotyšsku, Francii, Bulharsku, Německu, Švýcarsku, Estonsku. *Evropský centrum Rerichovského muzea* se nacházel v Paříži. Po 1935 hnutí přestalo být aktivním.³⁰Po válce rerichovské hnutí zase nabývá sílu. V New-Yorku v r. 1946 bylo zaregistrována *Společnost Agni Jógy* (anglicky *Agni Yoga Society*) a v r. 1949 tamtéž byl založen muzeum Nikolaje Rericha. Dnes rerichovské organizace pracují v Evropě, Americe, Asii a také v Austrálii. Rerichovské hnutí se rozšířilo i na území bývalého Sovětského svazu.

Rozvoj rerichovského hnutí v Rusku

Po r. 1980 se hnutí začalo aktivně vyvíjet, zejména koncem 80-tých let, v době „perestrojki“. Základ hnutí v Rusku založil Jurij Rerich (1902 - 1960), starší syn Nikolaje a Jeleny Rerichů a pak Svjatoslav Rerich (1904 - 1993), mladší syn, který přijížděl do Ruska a uspořádal několik výstav obrazů svého otce. Z vlastní iniciativy založil v roce 1989 v Moskvě *Sovětský Fond Rerichů* (rusky *Sovětskij Fond Rerichov*), do kterého předal veškeré dědictví svých rodičů. Po r. 1991 fond přestal fungovat, ale L. Šapošniková jako jedna z vedoucích tohoto fondu založila společenskou organizaci *Mezinárodní Centrum Rerichů* (rusky *Meždunarodnij centr Rerichov*). Pak následovaly soudní jednání s *Sovětským Fondem Rerichů* za právo na dědictví Rerichů. Teď *Mezinárodní Centrum Rerichů* je součástí *Muzea Východu*.

Rerichovské hnutí se rychle šířilo. Tomu přispívala i politická situace v zemi, demokratizace. Ve společnosti se začala objevovat zvědavost ke všemu novému, nesovětskému. Proto již na konci 20. století již existovalo 5000 rerichovských organizací, většinou kulturně-osvícenského charakteru.³¹

Hnutí teď sestává z několika proudů:

³⁰ Bulletin Mensuel du Comité des Études Ossétines près le Centre Européen du Roerich Museum. Paris, March 1, 1933. Dostupné z: <http://www.roerich.org/roerich-pact-publications-archival-materials.php>

³¹ *Agni-joga* [online], poslední aktualizace 14.05.2017. [cit. 2017-05-06]. Wikipedia. Dostupné z: <http://ru.wikipedia.org/?oldid=85405427>

- kulturní zaměření, v čele s Ludmilou Šapošnikovou a Mezinárodním Centrem Rerichů
- Duchovní proud se sídlem v Novosibiřsku, jehož lídrem dnes je Jurij Klučnikov.
- Okultně esoterický proud. Tady je velký počet různých kurzů osobního rozvoje, duchovních škol apod.

Rerichovci se aktivně zapojují do společenského života. Pravidelně se provádí výstava obrazů Rerichů, uspořádávají přednášky, populární jsou knihy a to nejen od J. Rerichové, ale i současných jejích následovníků. Také je populární okultní literatura, která hodně čerpá z díla Rerichů, teosofie a antroposofie.

Rerichovské hnutí není jednoté, nemá přísně stanovené dogma a pravidla, proto různá rerichovská společenství se mohou lišit v interpretaci učení a v praxi.

Agni-joga nebo Živá etika.

Agni-jóga je učení obsažené v knihách Jeleny Rerichové, které se vyznačuje náboženským synkretismem, okultismem a mysticismem. Obsah textu je zapsán metodou automatického psaní a jasnoslyšení, které Rerichové rádi praktikovali. Autorem textu podle Jeleny Rerich je Nejvyšší Mistr Šambaly, Mistr Moria, nebo také Mahátma Moria. Je to tatáž bytost, kterou známe díla Heleny Blavatské *Tajná doktrína*.

Rerichové tvrdí, že komunikace s touto bytostí trvala 20 let, v rr. 1920 - 1940. Během stvoření textu byla zapojena celá rodina, včetně dětí. Nejdříve byla použita metoda automatického psaní, při níž účastníci navazovali kontakt s bytostí, když vcházeli do změněného stavu vědomí. Pak byla použita metoda jasnoslyšení, kterou mohla použít jenom Jelena Rerichová. V důsledku toho vznikla celá řada knih.

První vydání knih: *Listy sada Morii. Zov.* (česky *Listí zahrady Morii. Volání*), Paříž, 1924, *Listy sada Morii. Ozarenije* (česky *Listí zahrady Morii. Osvícení*), Paříž, 1925, *Obščina* (česky *Společnost*), Ulan-Bator, 1926.

Řada Agni-jóga:

Agni-joga, Paříž, 1929.

Bespredělnost' (česky *Bezmeznost*) 2 díly, Paříž, 1930.

Ierarchija (česky *Hierarchie*) Paříž, 1931.

Serdce (česky *Srdce*) Paříž, 1932.

Mir Ogněnnij (česky *Svět Ohnivý*), 1. Díl - Paříž, 1933, 2. Díl - Riga, 1934, 3. Díl - Riga, 1932.

Aum - Riga, 1937.

Nadžemnoje (česky *Nadžemské*) 1938.

Dvě sbírky dopisů J. Rerichové lze taky zařadit mezi texty učení.

Podle Rerichů texty Agni-jógy mají dvě roviny čtení: vibračně rytmická, která způsobuje vytvoření změněných stavů vědomí, a smyslová verbální rovina. Styl napsání je připomínající filosofické texty Východu: hodně aforismů, obrazné věty, mnohovýznamnost, nejasnost, nedůslednost výkladu učení. Samotné čtení textů dle Rerichů je duchovním cvičením, při němž dochází k rozšíření vědomí a očištění aury.³²

Cílem učení je lidská transformace, kde člověk dosahuje nové, vyšší úrovně bytí prostřednictvím zacházení s božskou energií Agni. Agni je zdrojem všeho jsoucího na světě.

Název pochází ze sanskrtského slova „agni“, což znamená „oheň“. V učení to nezanamena fyzický proces, který známe, ale je to jakési duchovní prostředí, duchovní energie, která je všude kolem nás a prostupuje celým vesmírem. Jiný název *Živý etika* dělá důraz na praktickém, duchovně etickém zaměření. Lze tady taky předpokládat, že živá etika tohoto učení stojí proti mrtvé etice sekulární nebo náboženské.

V souladu s učením Agni-jógy všechny náboženství a duchovní směry známé lidstvu se objevily proto, že „síly světla“, které jsou reprezentováni Mistry Kosmu, Bílým Bratrstvem, Mahátmy Východu sídlícími v legendárním místě Šambala, posílali zbloudilému lidstvu své posly, aby ti zjevovali lidem „Velkou moudrost“. Tato moudrost je obsažená ve všech náboženstvích, v magii, čarodějnictví, astrologii, numerologii a není nikde úplná, protože postupem času lidé ji pokazili. Zakladatel každého náboženství byl Vzešeným Mistrem: Kršna, Buddha, Mojžíš, Ježíš, Muhammad... Teosofie spolu s Agni-jógou tvrdí, že všichni tito poslové přinášeli jenom jednu pravdu, která je pro všechna náboženství obecná, a že původně by se neměla lišit. Ale lidé pokazili původní obsah ve svých vlastních zájmech. Teď ale nastal čas, kdy lidství je připraveno přijmout tuto nejvyšší pravdu o jedné duchovní cestě. A tu pravdu hlásá Agni-jóga. Přijetí té pravdy a následování duchovní cestě Mistrů Kosma přinese s sebou velké změny ve společnosti. Nastane Nový věk, věk všeobecné tolerance, lásky a spravedlnosti.

Jak vypadá Bůh v Agni-józe? Je totožný se světem, je neosobní. Pojetí Boha je blízké hinduistické náboženské tradici. Vidíme zde i panteistické myšlení, které je dost charakterním rysem hnutí Nového věku.

³² KURAJEV, Andrej. *Satanizm dlja intelligencii* [online]. Moskva: Moskovskoje podvorje Svjato-Troickoj Sergijevoj Lavry, 2007 [cit. 2017-04-06]. ISBN 978-5-7789-0209-1. Dostupné z: <https://azbyka.ru/satanizm-dlja-intelligentsii-o-rerihah-i-pravoslavii>

Svět se řídí karmanovým zákonem, ve kterém není místo pro pokání. Všechno dění probíhá v cyklech. Reinkarnace je způsobem, skrze něhož lidská duše se pořád zlepšuje, dostává nové zkušenosti a proto má v sobě skrytou moudrost, ke které ale nemá přístup. Takže reinkarnace není vnímaná negativně, jak to je u buddhistů.

Kosmologie Agni-jógy má společné rysy s jinými hnutími z řady Nového věku, kde ústředním pojmem je energie, která má různé vibrace a v následku toho vznikají různé roviny bytí:

1. Lidský pozemský svět. Je materiální svět, který je druhotný vůči jemnému světu a je pouze stínem ohnivého světa.
2. Jemný svět. Je svět jemných energií, obydlený bytostmi různého stupně rozvoje, které nemají fyzické tělo. Odpovídá mu astrál. Na nižším stupni zde žijou temné bytosti, které jsou nebezpečné, mohou mít vliv na lidi a vnucovat jim špatné jednání.
3. Ohnivý svět je duchovně mentální svět, nejvíce rozvinutý a dokonalý. Je vyšší než jemný svět. Sestává z vyšší psychické energie, ohnivé energie. Taky je obydlen různými bytostmi.
4. Nejvyšší sféry. Jsou přístupné pouze těm, kdo se nachází na vyšším stupni duchovní dokonalosti.

Tyto všechny světy jsou vzájemně propojeny a spolu působí. Člověk svým špatným jednáním působí na jiné světy, proto je důležitým, aby jednal podle duchovních zákonů. Aby člověk mohl vidět tyto světy, má v sobě rozvinout ohnivě vědomí.³³

Učení o hierarchii a Šambale

Učení o kosmické hierarchii je jedno ze základních v Agni-józe. Hierarchií se rozumí „zákon Univerza“, podle něhož je možné uskutečnit duchovní evoluci, kterou zajišťují „Hierarchie Světla“, „Vyšší duchové“, „Bílé bratrstvo“. Hierarchie je jakýmsi obrazem žebříku Jákoba, na kterém lidstvo stoupá k pramenu Světa. Poznání pravdy, rozšíření vědomí, zdokonalení lidských smyslů a očista vědomí jsou nástroje pomáhající duchovní proměně. Hierarchie sestává z různých rozumů nacházejících na různých stupních evoluce a prostupují skrze veškerou strukturu světa. Na vyšších stupních žebříku jsou Hierarchové, kteří dosáhli dokonalosti, prošli cestou evoluce a teď pomáhají tím ostatním projít tou cestou, splnit svou úlohu. Jakým způsobem mohou pomoci? Můžou se

³³ KURAJEV, Andrej. *Satanizm dlja intelligencii* [online]. Moskva: Moskovskoje podvorje Svjato-Troickoj Sergijevoj Lavry, 2007 [cit. 2017-04-06]. ISBN 978-5-7789-0209-1. Dostupné z: <https://azbyka.ru/satanizm-dlja-intelligentsii-o-rerihah-i-pravoslavii>

vtělit na Zemi. Nejvyšší Mistři, zakladatelé náboženství a duchovních proudů jsou vtělenými Hierarchy, přinášejícími pravdu v různých historických epochách. Jelena Rerich a Nikolaj Rerich si považovali za takové vtělené Hierarchy. Místem, kde sídlí je Šambala, známá ještě z tibetských legend.

V Agni-józe taky můžeme najít i dualistické prvky, které jsou charakterními pro gnosticismus. Hierarchie Světla neustále vede válku s se silami chaosu, s Hierarchií Tmy, jejíž úkolem je zpomalit evoluci lidstva, způsobit škodu Hierarchii Světla. Tato Hierarchie Tmy také má své vtělené představitelé na zemi. A ta válka mezi světelem a tmou stále probíhá.

Živá etika v ruském školství

Učení založené Jelenou Rerich a její manželem navazuje na mystické a okultní tradice z celého světa. Ale, jak se často stává u příslušníků myšlení Nového věku, dnešní rerichovci odmítají o sobě říct, že jde o nějaké náboženství nebo nějakou religiozitu. O sobě říkají, že jsou pouze sekulárním, kulturně vzdělávacím hnutím, které vyňalo z různých náboženství jenom ty nejlepší praktické a etické prvky, spojilo to s vědou a proto tady nejde o žádnou víru, ale o vědecky potvrzená pravidla chování pro člověka. Ale o jakou vědu často jde? O alternativní nebo také pseudovědu, kde se z teorie evoluce, z kvantové fyziky a mechaniky stává mystika. Například, ten fakt, že příslušníky rerichovského hnutí nevěří v osobního Boha a věří, že mimo náš vesmír není nic je čistě dogmatickým prohlášením. To samé lze říct o kosmologii a předpovědích budoucího (Nového věku). Jakými vědeckými metodami to zjistili? Nikdo na to nemůže dát přesnou odpověď. To zahalení do rouch vědy, taková sociální mimikry, má svou cíl. Umožňuje aktivně pronikání do školství, čímž se následovníky *Agni-jógy* zabývají. Když někdo řekne o Nikolaji Rerichu, tak mnozí myslí, že jde o ruského malíře, archeologa, pedagoga. Proto nevzniká žádný problém pustit rerichovce s přednáškou o kultuře a vědě do školy. Horší je situace, kdy samotý učitel propaguje Živou etiku ve své třídě. Dovolím si uvést tady jeden příklad z knihy A. Kurajeva:

S. Kleščevskaja navrhuje učit základy Živé etiky již v první třídě. Svou zkušenost s tím počítá za úspěšnou. Prováděla testy, kde byly takové otázky, na niž děti odpovídaly „správně“: „Mistři z jaké planety dali lidem rozum?“ Varianta: - Rozum lidem dali Mistři z Šambaly. - Rozum dali Mistři z Jupiteru. - Rozum dali Mistři z Orionu. - Rozum dali Mistři z Venery. Další otázka: „Proč Matka Světu stvořila Šambalu?“ Varianta: - Matka Světu stvořila Šambalu proto, aby bohové měli možnost žít zvlášť od lidí. - Protože bohové

neměli kde žít. Matka Světu stvořila Šambalu proto, aby bohové měli možnost tam odejít a žít.³⁴

Také častou a oblíbenou praktikou reričovských pedagogů je zavedení meditačních hodin, při nichž kromě klidné hudby se modlí Mistrům Šambaly. Podle reričovců takové meditace mnohem zlepšují koncentraci a paměť a přispívají „rozšíření“ vědomí u dětí.

S tímto důrazem na výchovu dětí je také spojen vznik různých alternativních škol, které již přímo nepropagují Agni-jógu, ale přebírají hodně podnětů z duchovního směru Nového věku a teosofie obecně. Nejznámější je experimentální škola Michaila Ščetinina, kde děti učí děti. A. Dvorkin, vedoucí pravoslavného kontrakultovního hnutí, ji pokládá za okultní totalitní sektu, mluví o ní v televizním pořadu věnovanému tzv. totalitním sektám a také napsal na toto téma článek.³⁵

Ve své knize *Satanizm dlja intelligencii* (česky *Satanismus pro intelektuály*) ruský teolog a filosof Andrej Kurajev podrobně probírá to téma vzdělání v reričovském hnutí. Ta celá kniha je věnována Agni-józe, reričovskému hnutí a teosofické společnosti a je napsána z hlediska křesťanského myšlení. Hlavním cílem autora je prokázat, že náboženský synkretismus hlásaný mnohými hnutími spojenými s Novým věkem nevede k náboženské toleranci, ale naopak trvá na svých synkretických dogmatech a sice navenek prohlašuje náboženský mír a projevuje úctu ke každému náboženství, ale ve skutečnosti ve své literatuře (kterou podrobně málo kdo opravdu čte) nacházíme spoustu negativních vyjádření vůči tradičním náboženstvím a tradičnímu typu religiozity.

Dalším cílem autora je srovnání křesťanství s tímto novým typem zbožnosti, který nám nabízí Agni-jóga a hnutí Nového věku celkově. A při své analýze dochází k tomu, že mezi Agni-jógou a křesťanstvím nejsou vůbec žádné styčné body, naopak toto učení je kvintesencí všech herezí, se kterými bojovalo rané křesťanství. Proto nemůžeme v žádném případě říct, že teosofie nebo reričovci zachytili jádro křesťanské víry a jsou křesťané. Rodina Rerichů a jejich následovníci si o sobě říkají, že jsou křesťané, když jsou mezi křesťany, že jsou buddhisté nebo hinduisté, když jsou v Indii, anebo lamaisté, když jsou v Tibetu. Nevidí žádné rozdíly v náboženstvích, ale jenom to „podstatné“, to „jádro“, které

³⁴ Kleščevskaja S. Pervije itogi. *Iz opyta prepodavanija osnov duchovnich znanij v 1 klasse*. Znamja mira, 1995(31). In: KURAJEV, Andrej. *Satanizm dlja intelligencii* [online]. Moskva: Moskovskoje podvorje Svjato-Troickoj Sergijevoj Lavry, 2007 [cit. 2017-04-06]. ISBN 978-5-7789-0209-1. Dostupné z: <https://azbyka.ru/satanizm-dlja-intelligentsii-o-rerihah-i-pravoslavii>

³⁵ DVORKIN, A. *Škola Ščetinina: militarizacija okkultnoj sekty*. [online], 2010. [cit. 2017-04-06]. Dostupné z: <http://radonezh.ru/analytics/shkola-schetinina-militarizatsiya-okkultnoj-sekty-46997.html>

ve skutečnosti si sami vymysleli. Co se týče pravoslavného křesťanství, tak tady Rerichové rádi využívali obraz ruského středověkého světce Sergije Radoněžského. Mluvili o něm, jako o jednom z Vzešených Mistrů Šambaly, jehož učení a víra mělo úplnou shodu s učením Agni-jógy. Navíc nebyl to jenom Nejvyšší Mistr, ale reinkarnace Kršny. Nikolaj Rerich mu dokonce věnoval několik obrazů.

Učení založené Rerichy není ustalené, stále se rozvíjí a přebírá do sebe různé podněty ze spřízněných učeních Nového věku. Různé rerichovské společnosti se liší od sebe. Někde se klade větší důraz na okultní praktiky, někde na interpretaci textů, někdo začleňuje do Agni-jógy více pohanských prvků, někdo zase více křesťanských nebo buddhistických, často se setkáme také s psychologickými směry Agni-jógy, kde se využívá alternativní psychologie a psychoterapie. Ale ten zásah do společnosti často zahalený kulturním rozvojem je obecným rysem rerichovského hnutí. Málo které školy to kontrolují. Zatím neprobíhalo žádné soudní jednání na toto téma. Takže dílo malíře N. Rericha je často využíváno pro účely propagandy tohoto učení. Populární jsou i knihy na téma Živé etiky, většinou to nejsou knihy napsané J. Rerichovou, ale snadnější čtení přizpůsobené dnešnímu čtenáři. Existuje taky literatura pro děti, od autora N. Banykina je řada knih jako: *O Kosmosem Zěmle i čeloveke* (česky *O Kosmu, Zemi a člověku*), *O Ljubvi* (česky *O Láске*), *Pisma dětjam* (česky *Dopisy dětem*), *Semja Rerichov* (česky *Rodina Rerichů*). Jsou zdarma ke stažení na internetové stránce *Živá etika pro děti*³⁶, kde jsou také knihy pro pedagogy. Internetových stránek a fór na téma Agni-jógy je hodně, což svědčí o zájmu k tomuto učení. To, že zakladatelé jsou Rusové taky může hrát velkou roli v popularizaci učení vzhledem k nárůstu patriotismu v Rusku v posledních letech. Nežřídka lze uslyšet právě od příslušníků duchovního směru Nového věku ideji vyvolenosti ruského národu, který bude hrát ústřední roli v prosazování nových znalostí a nové duchovnosti do ostatního světa, který přinese duchovní obrodu celému lidstvu.

Jak se bude vyvíjet v budoucnu, nelze přesně říct. Záleží to na tom, jak se obecně bude vyvíjet hnutí Nového věku, kam bude směřovat postmoderní doba a jak se to všechno bude projevovat ve více se uzavírajícím Rusku.

³⁶ <http://agnideti.ucoz.net/>

Rodnověří

Novopohanství je poměrně novým jevem západní kultury, které se objevilo v Rusku před 30 léty a začalo vzkvétat po rozpadu Sovětského svazu. Je to rekonstrukce starých předkřesťanských pohanských náboženství nebo vytvoření zcela nových. Nová interpretace pohanství je často spojena s novým postmoderním typem zbožnosti, proto má těsnou spojitost s hnutím Nového věku. Moderní pohanství je rychle rostoucí a často eklektickou rodinou náboženských tradic. Knihy, časopisy a specializované obchody na toto téma mají stále větší popularitu v celé Evropě a v Rusku.

Dnes novopohanství se jeví jako svérázná odpověď na problémy modernizované společnosti: industriální pokrok způsobil znečištění okolí, urbanizace vytváří velké shromáždění lidí a tak zvyšuje sociální napětí, politický systém, který se jeví jako zcela korumpovaný, neshopnost tradičního náboženství vyhovět duchovním potřebám postmoderního člověka a celkové rozčarování ze současného světa. Proto vidíme, že ústředními otázkami, kterými se zabývá novopohanství jsou ekologismus a environmentalismus, návrat „k pramenům“, nastolení zcela jiného kulturního a politického systému založeného na základě předkřesťanské „autentiční“ kultury národa, snaha obnovit starý řád, mytický zlatý věk národa a negativní postoj ke stávajícímu řádu často odůvodněný expanzí „cizí“ křesťanské kultury. Neposlední místo tady zaujímají konspirační teorie o tzv. „žido-masonském“ spiknutí proti národům.

Novopohanství v Rusku nemá jednotnou strukturu a sestává z nejrůznějších hnutí, které nabízejí své řešení dosavadních společenských problémů. Některá z nich kladou větší důraz na ekologii („Anastasia“ Vladimira Megre), jiná na obrodu a rozvoj předkřesťanské slovanské kultury, kde často hrají roli slovanská bojová umění, jiná zase na vytvoření nové esoterické tradice na základě pohanství (hnutí Trechlebova, M.Levašova). Je možné rozeznat dva směry: etnický, kde jde o obrodu slovanského pohanství (Rodnověří, tengrismus, sibiřský šamanismus) a globální, jehož charakterním rysem je eklekticismus různých náboženských tradic (Wicca, druidismus, indická tradice).

Je důležité také zmínit o negativních konotacích, spojených s použitím výrazu „novopohanství“ (rusky „neojazyčestvo“), které mnozí spojují s „neofašismem“. Proto samotné příslušníky novopohanství nepoužívají tento výraz a považují ho za urážlivý³⁷. I když novopohané jsou stálými účastníky „Ruského pochodu“ provádějímu se 4.

³⁷ GAJDUKOV, Alexej. *Slavjanskoje novoje jazyčestvo v Rossii: opyt religiověděckogo issledovanija*. [online], 22.01.2013. [cit. 2017-06-06]. Dostupné z: http://www.religiopolis.org/religiovedenie/5730-rodnoverie.html#_ednref7

listopadu (rusky „Russkij marš“), kde můžeme vidět dvě skupiny: ruské etnonacionalisté, kteří jsou připraveni obětovat valkou část území státu a vytvořit ryze ruský národní stát, a tzv. imperci, pro nichž je důležitá nejen celistvost státu a i expanze. Patriarcha Ruské pravoslavné církvi Alexij II. Označil novopohanství za jeden z největších problémů doby spolu s terorismem a celkovým mravním úpadkem.³⁸ Pravoslavní antikultovní hnutí v polemice s novopohanstvím se snaží zdůraznit, že příslušníci novopohanství neprovádějí obrodu pohanství, ale vymýšlejí nové náboženství, protože se nedochovaly žádané knihy nebo záznamy o učení nebo kultické praxi, ze kterých by mohli čerpat.

Slovanské novopohanství, nebo rodnověří

Rodnověří je skupina novopohanských náboženských hnutí, které usilují o obrodu předkřesťanského slovanského náboženství. Vznik výrazu „rodnověří“ je spojen se snahou odstranit negativní konotacemi, vznikající při použití výrazu „novopohanství“. Byla potřeba najít záměnu. Ještě v r. Ukrajinský výraz „ridna vira“ (česky „rodná víra“) použil v r.1934 ukrajinský profesor Vladimir Šajan, pak v r. 1964 ukrajinský pohan Lev Silenko, žijící v Kanádě, pojmenoval svou komunitu *Ridna Ukrajinska Nacionalna Vira* (česky *Rodná Ukrajinská Národní Víra*). Stejným způsobem vzniklo ruské „rodnověříje“, poprvé použité v r. 1998 na prvním sjezdu Světového kongresu etnických náboženství (WCER)³⁹. Ale zavedení nového výrazu nijak nepomohlo odstranit s ním spojené negativní konotace, protože se začaly objevovat radikální skupiny, které se jmenovaly „rodnověry“ a provedly řadu teroristických útoku v rr. 2008 - 2010 , čímž zase diskreditovali tento výraz.⁴⁰Novopohané ale dávají přednost výrazu „rodnověří“.

Religionista Alexej Gajdukov a antropolog Viktor Šnirelman vidí tři stádia vývoje rodnověří v Rusku:

První stádium probíhá v rr. 1989 - 1997, kdy v následku náboženské svobody a oslabení cenzury začaly vzkvétat nejrůznější duchovní proudy, mezi nimiž bylo i novopohanství. Vznikla řada různých směrů, které mezi sebou horlivě polemizují. Provádí se organizace starých pohanských svátku jako Maslenica a Ivana Kupala. Vzniká *Sojuz slavjanskych obščin slavjanskaj rodnoj věry* (česky *Sváz slovanských komunit slovanské rodné víry*), dnes jedna z největších komunit slovanského rodnověří. Jako první dostává registraci v r. 1994 náboženská skupina *Moskovskaja slavjanskaja jazyčeskaja obščina* (česky *Moskevská slovanská pohanská komunita*). Probíhá stálá restrukturalizace.

³⁸ Tamtéž.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ Tamtéž.

Další etapa se vztahuje k rr.1997 - 2006. Když vstoupil v platnost Federální zákon o svobodě svědomí a náboženských společenstvích, tak mnohé náboženské komunity to využily pro registraci. Aktivně se vytváří obřadovost, v učení mají větší význam ekologické a duchovní otázky. Členové nejsou spojeni jen s jednou komunitou, ale mohou navštěvovat různé skupiny nebo kroužky a duchovní vůdce nemají zatím tak velkou autoritu. Tady se objevuje i zájem badatelů o fenomén novopohanství.

A třetí stádium začalo r. 2006. Množství novopohanů se zvětšovalo, ale začalo období omezení činnosti mnohých náboženských hnutí. Tak, registrované v r. 1998 společenství inglingů (rusky *Drevněrusskaja Inglističeskaja Cerkov Pravoslavnych Starověrov-Inglingov*) bylo zrušeno v r. 2003 kvůli využití svastiky. Také byla zrušena náboženská organizace *Duchovno-Rodovaja Děržava Rus*. Některé pohanské internetové stránky se taky staly zakázány. A později, v rr. 2008 - 2010 radikální pohanská skupina rodnověřů uskutečňuje řadu teroristických útoků, což definitivně spojilo slovanské pohanství s se skinheady a extremisty. Ústřední svazy rodnověřů od té doby začaly pracovat na vytváření pozitivního image novopohanství a distancovali se od některých vůdců jako Valerij Čudinov, Nikolaj Levašov, Alexej Trechlebov. Hlavním rysem na této etapě se stal přechod od protestních forem chování ke spolupráci se státem a inkulturaci, a to hlavně u těch novopohanských hnutí, které chtěly zaujmout místo pohanské denominace.

Charakteristické rysy ruského rodnověří

Nehledě na velký počet různých komunit, které se hlásí k rodnověří a mají odlišné učení a odlišné obřady, pokusím se tady naznačit charakteristické rysy, společné pro většinu příslušníků tohoto hnutí.

Jako první bych uvedla posvátnou literaturu. *Velesovou knihu* lze označit za posvátný text, který uznává většina rodnověřců. Jde pravděpodobně o falešný text prastarých Slovanů, napsaný runovým písmem na bukových deskách. Byla poprvé zveřejněna roku 1950 ruskými emigranty P. Miroljubovem a Alexandrem Kurenkovem v San-Franciscu. Jazyk textu imituje praslovanskou řeč. Nejvíce pravděpodobné je, že autorem této knihy je J. Miroljubov, který prý sepsal text *Velesové knihy* během 2. Světové války z dřevěných desek, které podle Miroljubova lze datovat 9. stoletím. Obsahem knihy jsou pověsti, legendy a vyprávění o prastaré slovanské civilizaci, která existovala od 7. století před n.l. do 9. století n.l., kdy na území Slovanů vstoupili Varjagi. Většina badatelů, jak historiků, tak lingvistů, přesvědčeni v tom, že jde o falzifikát. Takže jsme zase v oblasti alternativní vědy a alternativních dějin lidstva. Slované, podle autoru knihy, vytvořili

velkou prosperující civilizaci, založili velká města ve světě, bojovali s různými národy a vítězili. Ale příchod Varjagu a pak následující přijetí křesťanské víry zničilo veškerou kulturu a podrobilo národ cizincům. *Velesovou knihu* také často nazývají *Slovanské vědy*.

Hlavním božstvím, podle knihy, byl Triglav, který je jeden v třech osobách: Svarog, Perun a Sventovit. Ostatní bohové se mu podřizují. Zmiňuje se celá řada slovanských, indoíránských božstev⁴¹. Nacházíme zde také učení o třech světech, které není známe z jiných pramenů: Prav, Jav, Nav.

- Prav je svět bohů, svět správce kosmu, Svarogu, který je neviditelný a byl stvořen bohem-otcem Rodem.
- Jav je zjevný hmotný svět, který známe.
- Nav je podzemní svět mrtvých.

Podle jednoho z dnešních vůdců rodnověří v Rusku, autorů celé řady knih a přednášek na Internetu - Alexeje Trechlebova, člověk může (a musí) se naučit „navštěvovat“ tyto světy pomocí techniky astrálního cestování; v Navi a Pravi, podle něho, jsou skryté znalosti, které nezle dostat v hmotném světě a které člověk potřebuje pro duchovní vývoj. Má ale dávat pozor na různé bytosti, které obydlují svět Navi.

Existuje také kniha *Slovano-arijské vědy* od duchovního vůdce inglingů (*Drevněrusskaja Inglističeskaja Cerkov Pravoslavnych Starověrov-Inglingov*) Alexandra Chineviče, který prý našel část posvátných textů starých Slovanů. Má dnes již mnohem menší význam než *Velesova kniha*, čerpá z ní, ale má některé zvláštní rysy: dotýká se astrologie, cyklického pojetí času, panteon se trochu liší - nejvyšší bůh Ra-M-Chi.⁴²

Dalším velmi charakterním rysem pro celé rodnověří v Rusku je jakási alternativní lingvistika, která má málo co společného s vědeckým oborem. Počátek tomuto „oboru“ založil duchovní vůdce rodnověrců Valerij Čudinov, který dokonce „četl“ ruská slova psaná runickým písmem na Slunci. Většinou jde o etymologii ruských slov, které jakoby skrývají v sobě důkaz slavné minulosti Slovanů a velké civilizace. Ruský jazyk zachoval v kořenech svých slov prastarou lidskou řeč, proto hledání těch kořenů může nám ukázat dějiny lidstva v jiné podobě. Například, starověký národ Etrusků pochází od Rusů, nebo slovo „radost“ znamená světlo slunečního boha Ra (i když kořenem toho slova je „rad“), slovo „pravolsaví“ znamená slávit božský svět Pravi, a slovo „Evropa“ znamená, že jde o

⁴¹ KLEIN, Lev. *Vedy slavjan i Velesova kniga*. [online]. 2004. [cit.2017-06-06]. Dostupné z: http://www.k-istine.ru/paganism/paganism_klein.htm

⁴² ŠNIRELMAN, Valerij. *Ruskoje rodnoverije: neojazyčestvo i nacionalism v sovremennoj Rossii*. Moskva: Biblejsko-bogoslovskij institut, 2012, 302 s. ISBN 978-5-89647-291-9.

území ovládané Židy (rusky „jevrej“). I když na první pohled se zdá, že nikdo nemůže věřit v takové věci, ale hodně rodnověrců pokládá to za pravdivou nauku, zejména, když to propagují známé osoby. Jeden z takových celebrit je Michail Zadornov, ruský komik a herec, který dnes velmi aktivně propaguje rodnověří. Napsal řadu článků, kde provádí analýzu ruského jazyku, zabývá se alternativní historií, napsal řadu knih, mezi nimiž nejznámější teď je *Knjaz Rjurik* (česky *Kníže Rurik*), podle níž taky je natočený film.

Obecně negativní postoj vůči křesťanství je dalším rysem obecným pro ruské rodnověří. Křesťanství bylo vymyšleno Židy pro zotročení celého světa a bylo hlavní příčinou úpadku slovanské civilizace. Ve svých přednáškách, které jsou dost populární na ruském Internetu, různé duchovní vůdcové rodnověří (A. Trechlebov, M. Levašov, L. Prozorov) zdůrazňují, že christianizace Rusi byla doprovázená obrovským počtem obětí a válek. Veškerá posvátná literatura pohanských kněží (volchvů) byla zničena, a tedy kultura Slovanů. Ale ten boj přetrvával, a pohanství nebylo poraženo a přežilo tak, že se smíchalo s pravoslavným křesťanstvím a zůstalo v podobě „národního pravoslaví“, nebo jinak známého fenoménu ruské zbožnosti - dvojvěří. Starým pohanům se podařilo také zachovat název svého náboženství, tj. „pravoslaví“. Takže při obrodě slovanského pohanství hraje velkou roli vyčlenění těch pohanských prvků z národní zbožnosti.

S takovým negativním postojem ke křesťanství je spojen antisemitismus vlastní mnohým novopohanským hnutím. Vždyť právě Židé jsou pokládáni za stvořitele křesťanství jako dokonalého nástroje pro podrobení ostatních národů. Konspirační teorie spojené s tzv. žido-masonským spiknutím jsou velmi často součástí nových náboženských hnutí v Rusku.

Obřady se liší u různých komunit rodnověrců, ale těmi základními jsou očištěníje „očista“, imjanarečeni je „dávání jména“.

Panteon v různých směrů rodnověří se může lišit, ale většina rodnověrců se klání slovanským božstvím jako jsou: Svarbog, Dažd'bog, Perun, Rod, Veles, Živa, Koljada, Kupala, Lada, Makoš, Marena, Svjatovit, Semargl, Stribog, Bělobog, Černobog, Jarila, Chors.⁴³

Dále bych chtěla uvést seznam 4 svátků, které slaví většina směrů rodnověří:

Koljada - svátek zimního slunovratu

Komedica - svátek jarní rovnodennosti

Ivan Kupala - svátek letního slunovratu

Tauseň (Bogač, Rueň) - svátek podzimní rovnodennosti

⁴³ Tamtéž.

Mezi těmito svátky probíhá také oslava menších svátků: Perunův den, Den Mokoši, Velesové dny.⁴⁴

Vzhledem k tomu, že v ruském jazyce se používají římské názvy měsíců, rodnověří používají slovanské.

Antropolog Valerij Šnirelman ve své práci *Russkoje rodnoverije: neojazyčestvo i nacionalism v sovremennoj Rossii* (česky *Ruské rodnověří: novopohanství a nacionalismus v současném Rusku*) pokládá slovanské novopohanství za směr ruského nacionalismu, který popírá pravoslavné křesťanství jako důležitou národní hodnotu, která mělo velkou účast na formování ruské identity. Ve svém díle také říká o dvou úlohách, která ruské rodnověří má: záchrana ruské národní kultury od znehodnocení, které přináší moderní doba a také záchrana okolí od vlivu současné civilizace. Také se věnuje otázce nacismu, antisemitismu a rasismu, který je vlastní pro mnohé směry rodnověří a jen málo z nich se dostaly do Federálního seznamu extremistické literatury a do seznamu extremistických organizací Ministerstva spravedlnosti Ruské Federace.

Otevřené konflikty mezi rodnověrci a představiteli jiných náboženství nejsou ale častým jevem. Nejznámějším je případ, kdy v r 2014 stoupenec jednoho z duchovních vůdců novpohanství (také známého léčitele) N. Levašova postřílel několik lidí v pravoslavném chrámu ve městě Južno-Sachalinsk.

Stát zatím nezabraňuje činnosti rodnověrců a jiných novopohanských hnutí. Ale jaká budoucnost jich očekává, když jejich počet se zřetelně zvětší, nevíme.

⁴⁴ Tamtéž.

Závěr

Náboženská svoboda po rozpadu Sovětského svazu umožnila vzniknout velkému počtu náboženských hnutí. Spolu s tím probíhala také obroda tradičních náboženství. Touha po duchovním životu vedla lidi k aktivní účasti na nejrůznějších formách náboženského života. Všechno, s čím evropská a americká společnost potkala dříve, po 70-tých létech minulého století, se objevilo v Rusku o víc než desetiletí později.

Ovšem, největšího rozvoje dosahují náboženská hnutí, které mohou korespondovat s ruskou národní ideou. Idea národu-bohonosce vznikla z pravoslavného prostředí ještě v době Středověku a dále byla rozvinutá ruskými mysliteli 19. století. Jestliže dříve nebylo možné si představit uplatnění této ideje bez pravoslavné církvi, dnes již četná nová náboženská hnutí mohou být dobrým duchovním základem pro její další rozvoj.

Neposlední roli zde hraje dnešní politika státu. Střet Ruska se Západem jenom podporuje tuto ideji, že „Rusko má svou cestu“, a to není cesta Evropy, ani Asie. Proto právě dnes vidíme velké pronásledování nových náboženských hnutí, které přišly z ciziny a ve své podstatě nejsou tak nebezpečnými, protože již prošly procesem denominace ještě dříve na americkém kontinentu a v Rusku nebylo precedentů, které by nějak svědčily, že jde o destruktivní kult (když mluvíme o svědcích Jehovových). Zpřísnění Federálního zákona o náboženské svobodě má dopad jenom na organizované náboženské společenství, ale nemůže mít vliv na nestrukturované ale velmi vlivné hnutí jako například hnutí Nového věku nebo novopohanství. Jedna věc, když stát reguluje pomocí zákonů náboženský život a skutečně přijímá opatření k boji proti extremismu, nacismu a antisemitismu, a jiná věc, že kdokoli může být vyhlášen za extremistu a velký počet lidí najenou ztratí možnost vest legitimní způsob náboženského života.

Dnes velmi ostrá otázka porušení lidských práv v Rusku je těsně spjata s porušením zákona o náboženské svobodě. A tady vidíme dvojí standardy, když opravdu nebezpečný způsob myšlení není nijak zakázán, protože se shoduje s národní ideou, kde teď již ne pravoslaví, ale esotericko-okultní tradice hnutí Nového věku má úlohu spasit lidstvo skrze svůj vyvolený národ.

Seznam použité literatury

COWAN, Douglas E. a David G. BROMLEY, VOJTÍŠEK, Zdeněk, ed. *Sekty a novánáboženství*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-3163-6.

KURAJEV, Andrej. *Satanizm dlja intelligencii*. Moskva: Moskovskoje podvorje Svjato-Troickoj Sergijevoj Lavry, 2007. ISBN 978-5-7789-0209-1. Dostupné také z: <https://azbyka.ru/satanizm-dlja-intelligentsii-o-rerihah-i-pravoslavii>

DVORKIN, Alexandr. *Sektoveděnije: Totalitarnije sekty*. Moskva: Christianskaja bibliotěka, 2007. ISBN 5-88213-050-6. Dostupné také z: <https://azbyka.ru/sektovedenie-totalitarnye-sekty#n36>

ŠNIRELMAN, Valerij. *Russkoje rodnoverije: neojazyčestvo i nacionalism v sovremennoj Rossii*. Moskva: Biblejsko-bogoslovskij institut, 2012, 302 s. ISBN 978-5-89647-291-9.

IVANĚNKO, S. I. *O lud'ach, nikogda ně rasstajušichsja s Biblijej*. 1999. ISBN 5-250-02696-6. Dostupné také z: https://religiophobia.appspot.com/jw/olnrsb.html#X4C0_04

Elektronické zdroje

DVORKIN, Alexandr. *Sekta „Cerkov Iisusa Christa svjatych poslednich dnej“*. [online]. 2002. [cit. 2017-06-24]. Dostupné z: http://www.kistine.ru/sects/mormonism/mormonism_dvorkin-2.htm

DVORKIN, A. *Škola Ščetinina: militarizacija okkultnoj sekty*. [online], 2010. [cit. 2017-04-06]. Dostupné z: <http://radonezh.ru/analytics/shkola-schetinina-militarizatsiya-okkultnoj-sekty-46997.html>

Missii mormonov ostanutsja v Rossii, něsmotrja na novij zakon [online]. 2016 [cit. 2017-06-24]. Dostupné z: <https://www.golos-ameriki.ru/a/mormon-missionaries-to-remain-in-russia/3414644.html>

WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA. Svědkové Jehovovi [online]. 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://www.jw.org/cs/svedkove-jehovovi/>

ANISIMOV, S., AŠIROV, N., BELENKIJ, M. *Nastol'naja kniga ateista*, Moskva: nakl. Politizdat, 1985, str. 140-141. [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <http://religion.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000000/index.shtml>

Gosudarstvo i cerkov v 20 věke: evolucija vzaimootnošenij, političeskij i sociokulturnij aspekty. Opyt Rossii i Evropy. Pod red. A.I. Filimonova. Moskva: nakl. LIBROKOM, 2011, str. 63. [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <http://inslav.ru/publication/gosudarstvo-i-cerkov-v-xx-veke-evolyuciya-vzaimootnosheniy-politicheskij-i-0>

Golovinskij sud Moskvy zakryl obščinu „Svideteli Jegovy“ za extremizm, LENTA.RU, 26.3.2004. [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <https://lenta.ru/russia/2004/03/26/iegova/>

Otvět na pismo Svidětelej Jegovy Prezidentu RF Dmitriju Medveděvu [online]. [cit. 2017-06-24]. Dostupné z: https://www.jw-russia.org/news/russia/letter20091211_u.pdf

Zajavlenije pravozaščitnikov protiv presledovanij „Svidětělej Jegovy“, zpravodajský centrum „Sova“. [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <http://www.sova-center.ru/religion/publications/2010/01/d17780/>

Lev Levinson. *Protiv vojny. Obraščenije k pravozaščitnikam v svjazi s novym vitkom goněnij na „Svidětělej Jegovy“ v Rossii*, Портал-Credo.Ru, 11.02.2011. Dostupné z: <http://www.portal-credo.ru/site/print.php?act=fresh&id=1243>

CHUDIJEV, Sergej. *Počemu ne nado presledovat' svidětělej Jegovy* [online]. [cit. 2017-05-21]. Dostupné z: <http://www.pravmir.ru/pochemu-ne-nado-presledovat-svideteley-iegovy/>

Jerej NIKOLAJ AKSENOV. *F. M. Dostojevskij: „Russkij narod ničego ne znajet vyše christianstva“* [online]. Informačně-analytické centrum „Russkaja narodnaja linija“. 11.11.2015. [cit. 2017-05-20]. Dostupné z: http://ruskline.ru/analitika/2015/12/11/fm_dostoevskij_russkij_chelovek_nichego_ne_znaet_vyshe_hristianstva/

Bulletin Mensuel du Comité des Études Ossétines près le Centre Européen du Roerich Museum. Paris, March 1, 1933. Dostupné z: <http://www.roerich.org/roerich-pact-publications-archival-materials.php>

GAJDUKOV, Alexej. *Slavjanskoje novoje jazyčestvo v Rossii: opyt religiověščeskogo issledovanija*. [online], 22.01.2013. [cit. 2017-06-06]. Dostupné z: http://www.religiopolis.org/religiovedenie/5730-rodnoverie.html#_ednref7

KLEIN, Lev. *Vedy slavjan i Velesova kniga*. [online]. 2004. [cit.2017-06-06]. Dostupné z: http://www.k-istine.ru/paganism/paganism_klein.htm

WIKIPEDIE: *Otevřená encyklopedie: Svidětěli Jegovy v Rossii* [online]. Poslední aktualizace 25.06.2017. [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <http://ru.wikipedia.org/?oldid=86182594>

B. LUKIČOV, A. PROTOPOPOV. *Svěděteli Jegovy v zerkalě statistiki.NG-Religii*. 1999(17), 4. [cit. 2017-03-21]. In: WIKIPEDIE: *Otevřená encyklopedie*. Dostupné z: <http://ru.wikipedia.org/?oldid=86182594>

WIKIPEDIE: *Otevřená encyklopedie*: Agni-joga [online], poslední aktualizace 14.05.2017. [cit. 2017-05-06]. Wikipedia. Dostupné z: <http://ru.wikipedia.org/?oldid=85405427>

Summary

Religious freedom after the collapse of the Soviet Union made possibility to arise large number of new religious movements. Along with that, there were a revival of traditional religions. The desire for spiritual life has led people to actively participate in various forms of religious life. Everything that European and American society met before, after the 1970s, appeared in Russia, more than a decade later.

However, the greatest development is achieved by religious movements that can correspond to the Russian national idea. The idea of a theophoric-nation originated from the Russian Orthodox environment during the Middle Ages and was further developed by Russian thinkers of the 19th century. If it has not been possible to imagine the application of this idea without the Orthodox Church, many new religious movements could be now a good spiritual foundation for development of this idea.

Last but not least, today's state policy plays its role here. Russia's clash with the West only supports this idea that "Russia walks its own path", and that is not the path of Europe or Asia. That's why we can see today a great persecution of new religious movements, which have come from abroad and are not as dangerous in essence, because they have already been through the process of denominationalisation on the American continent. And in Russia there were no precedents, which could testify that we're talking about destructive cult (in case of Jehovah's Witnesses). The tightening of the Federal Law on Religious Freedom has an impact only on organized religious communities, but it cannot affect unstructured but very influential movements, such as the New Age movement or neo-paganism in Russia. One thing, if religious life is regulated by the laws, which actually serve the fights against extremism, Nazism and anti-Semitism, and another thing, if anyone can be declared an extremist and a large number of people are losing the opportunity to lead a legitimate way of religious life.

Today, the very hot topic of the violation of human rights in Russia is closely linked to the violation of the law on religious freedom. And here we can see double standards when a really dangerous way of thinking is not forbidden because it coincides with a national idea. It is no longer the Russian Orthodox Church, but the esoteric-occult tradition of the New Age movement has the task of saving mankind through its chosen nation.